

สภาพทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี

1. ภาคตะวันตกกับจังหวัดสุพรรณบุรี

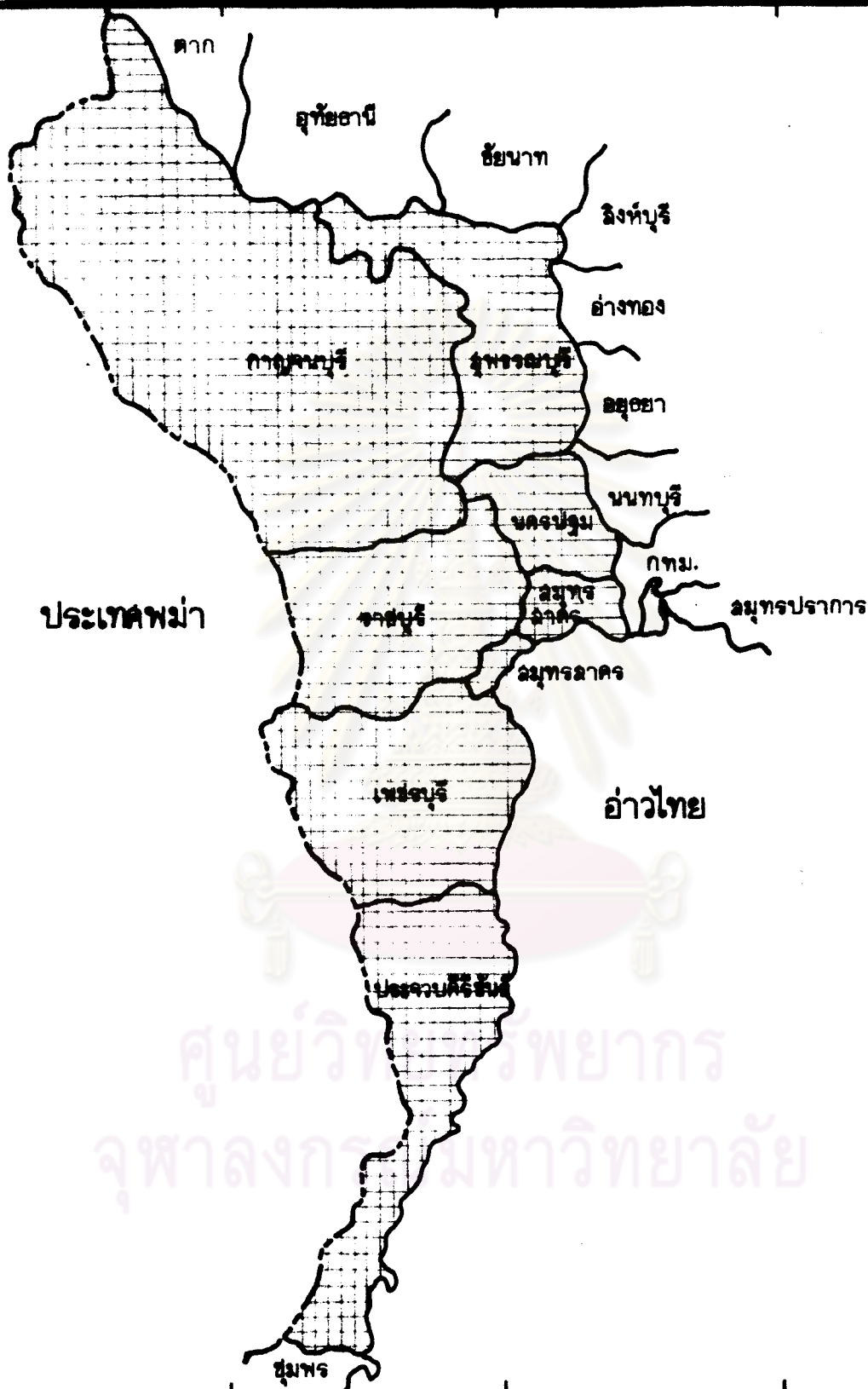
ภาคตะวันตกของประเทศไทยมี 8 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดนครปฐม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2521 แบ่งออกเป็น 50 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ มีชุมชนระดับเทศบาล 15 แห่ง และชุมชนระดับสุขาภิบาล 87 แห่ง

1.1 ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตก

ภาคตะวันตกประกอบไปด้วยเทือกเขาสูง หุบเขา และเชิงเขา บางส่วนทางตอนใต้ของภาคเป็นพื้นที่อยู่ระหว่างเทือกเขาสูงกับชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทย ทิวเขาด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาที่ต่อเนื่องกับภาคเหนือ บางส่วนจะเป็นเส้นพรมแดนกันระหว่างไทยกับพม่า มีขนาดพื้นที่รวมกันประมาณ 46,092 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 8.89 ของพื้นที่ประเทศไทย

เทือกเขาที่สำคัญคือ เทือกเขานนทรชยตอนล่าง และเทือกเขาตะนาวศรีตอนบน เทือกเขาทั้งสองติดต่อกัน ทำหน้าที่เป็นเส้นกันพรมแดนด้านทิศตะวันตก ระหว่างไทยกับพม่า

แม่น้ำที่สำคัญในภาคนี้คือ แม่น้ำแควใหญ่ หรือแม่น้ำศรีสวัสดิ์ ยาวประมาณ 200 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสูงซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ตาก และอุทัยธานี แม่น้ำแควน้อย หรือแม่น้ำไทรโยค ยาวประมาณ 270 กิโลเมตร อยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำแควใหญ่ ต้นน้ำเกิดจากรำธารบนภูเขาในเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แม่น้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันที่ตำบลปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแม่น้ำแม่กลอง ไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสมุทรสงคราม ออกสู่อ่าวไทย จากตำบลปากแพรกถึงอ่าวไทยยาวประมาณ 100 กิโลเมตร แม่น้ำเพชรบุรี ยาวประมาณ 230 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ในเขตอำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี ไหลผ่านอำเภอบ้านลาด อำเภอเมือง และอำเภอบ้านแหลมลงสู่อ่าวไทย

แสดงที่ตั้งของจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย

สัญลักษณ์: [] จังหวัดในภาคตะวันตก

แผนที่

ศูนย์วิจัยสุขภาพกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่น้ำท่าจีนยาวประมาณ 300 กิโลเมตร แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลไปทางทิศใต้ ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐมลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร

ที่ราบในภาคนี้แบ่งได้เป็น 3 บริเวณคือ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำแควน้อย แควใหญ่ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี เป็นที่ราบเชิงเขา ลักษณะลูกทูลสลับกับภูเขาลูกโดด เชื่อมต่อกับที่ราบลุ่มแม่น้ำ

ที่ราบเชิงเขาบริเวณจังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วยแม่น้ำสายสั้น ๆ คือแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำปราณบุรี

ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำท่าจีน ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งติดทะเลด้านอ่าวไทยตอนบน มีพื้นที่ต่อเนื่องกับภาคกลาง และยังมีที่ราบลุ่ม บริเวณจังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐมอีกบริเวณหนึ่งด้วย

1.2 เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมโดยทั่วไปของภาคตะวันตก ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบทางด้านตะวันออกของภาคต่อเนื่องมาจากภาคกลาง ทั้งนี้เพราะทางด้านตะวันตกของภาคส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นป่าและเทือกเขาสูง ซึ่งทำให้ขาดแคลนเส้นทางคมนาคม เส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ พอสรุปได้ดังนี้

ทางรถไฟทางด้านตะวันตก เริ่มจากสถานีหัวลำโพง (กทม.) ผ่านนครปฐมเข้าเขตภาคตะวันตก แล้วแยกเป็น 2 เส้นทาง เส้นหนึ่งแยกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านจังหวัดกาญจนบุรี ไปสุดปลายทางที่สถานีบ้านน้ำตก รวมระยะทางประมาณ 210 กิโลเมตร ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งแยกลงไปทางใต้ ผ่านนครปฐม บ้านโป่ง โทธาราม ราชบุรี เพชรบุรี หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ ไปสุดเขตภาคที่บางสะพานน้อย ก่อนจะเลี้ยวลงไปทางใต้ นอกจากนี้ยังมีสายธนบุรี-สุพรรณบุรี ซึ่งผ่านจังหวัดนครปฐมและไปสุดปลายทางที่จังหวัดสุพรรณบุรี และสายวงเวียนใหญ่-มหาชัย ซึ่งส่วนใหญ่จะขนสินค้าทะเลจากจังหวัดสมุทรสาคร เข้ามายังกรุงเทพมหานคร

ส่วนเส้นทางรถยนต์ ในระยะแรกมักจะขนานไปกับเส้นทางรถไฟ ต่อมาเมื่อเส้นทางสาย อนุบุรี-ปากท่อ เสร็จ ทำให้มีเส้นทางเชื่อมกับภาคกลางมากขึ้น การติดต่อระหว่างกรุงเทพมหานคร กับพื้นที่ภาคตะวันตกตอนล่างตั้งแต่ราชบุรีลงไปสะดวกเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังมีเส้นทางย่อยๆ เชื่อม ระหว่างศูนย์กลางของจังหวัดกับศูนย์กลางของอำเภอต่างๆ สะดวกพอสมควร ข้อสังเกตประการ หนึ่งของเส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่ในภาคตะวันตกในปัจจุบันยังมีปริมาณการจราจรค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่ของภาค

1.3 ประชากรและการกระจายตัว (ดูตาราง 3.1 และ 3.2)

จากข้อมูลปี พ.ศ. 2521 ประชากรของภาคตะวันตกรวมทั้ง 8 จังหวัด มีจำนวนประมาณ 3,515, 981 คน แยกเป็นประชากรในเขตเทศบาล ประมาณ 362,994 คน ประชากรในเขต สุขาภิบาล 592,365 คน

การกระจายตัวของประชากรในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล พอสรุปได้ดังนี้ ภาคตะวันตก ไม่มีลักษณะของพื้นที่ภาคต้นขั้ว ประชากรส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ริมสุดทางด้านตะวันออกของจังหวัด โดยพิจารณาจากการเกาะกลุ่มกันของเทศบาลและสุขาภิบาลในพื้นที่ ยกเว้นจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ที่มีลักษณะการกระจายตัวของชุมชนไปอีกรูปแบบหนึ่ง

การกระจายตัวของเทศบาลและสุขาภิบาล ย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิพลและปัจจัยบางประการ คือ

- 1.3.1 อิทธิพลทางด้านกายภาพหรือลักษณะภูมิประเทศ
- 1.3.2 อิทธิพลทางด้านเส้นทางคมนาคม
- 1.3.3 อิทธิพลจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรอบ

อิทธิพลทางด้านกายภาพ จะเห็นว่าภูมิประเทศด้านตะวันตกของภาคมีลักษณะไม่เอื้ออำนวย ให้มีการตั้งถิ่นฐาน เพราะเป็นภูเขา ป่าไม้ และมีโครงข่ายของเส้นทางคมนาคม เข้าไปไม่ถึง จะมีส่วนทำให้ชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาลกระจายตัวไปอยู่ยังบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทั้งแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำศรีสวัสดิ์ แม่น้ำไทรโยค เป็นต้น

อิทธิพลจากเส้นทางคมนาคม เนื่องจากทางด่านตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ จึงมีส่วนให้เกิดอาชีพในด้านต่างๆ เช่น การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าและบริการ กิจการเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยเส้นทางคมนาคม เพื่อการขนส่งที่รวดเร็ว และในขณะเดียวกันเส้นทางคมนาคมเหล่านี้ก็เป็นสื่อหน้าข้าวสาร วิทยากร ตลอดจนแรงงานเข้ามาสู่ชุมชน ฉะนั้นการขยายตัวของชุมชนทางด้านภาคตะวันออก จึงมีอัตราส่วนมากกว่าทางด้านตะวันตกที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นป่าเขา

อิทธิพลสำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ แรงดึงดูดจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรอบ เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางที่มีอิทธิพลสูงสุดของประเทศ เป็นศูนย์แพร่กระจายความเจริญ ข้าวสารและวิทยากรไปสู่ชุมชนต่างๆ ในจังหวัดใกล้เคียง และในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งกลางที่จะรับผลผลิตทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ตลอดจนแรงงานและทรัพยากรในด้านต่างๆ เข้ามายังตลาดกลางคือกรุงเทพมหานคร แล้วกระจายผลผลิตเหล่านี้ไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศหรือต่างประเทศต่อไป จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าจังหวัดที่ขาดทรัพยากรจะมีอัตราการเพิ่มของประชากรน้อย เช่น จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะประชากรบางส่วนจะอพยพมาหางานทำในกรุงเทพมหานคร

1.4 สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป (ดูตาราง 3.3)

จากผลรวมผลิตภัณฑ์ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2522 จะเห็นว่าจังหวัดกาญจนบุรีจะมีผลรวมผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูงกว่าจังหวัดอื่นในภาคตะวันตกติดต่อกันมาโดยตลอด จังหวัดที่มีรายได้จากผลิตภัณฑ์จังหวัดสูงเป็นอันดับสองและสามคือ จังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดราชบุรีตามลำดับ หากจะพิจารณาถึงรายละเอียดจะพบว่าจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่จังหวัดมากที่สุดของภาค มีทรัพยากรธรรมชาติเช่น ป่าไม้ แร่ธาตุต่างๆ มากกว่าจังหวัดอื่นๆ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม มีรายได้สูงถึงประมาณร้อยละ 34 ของผลิตภัณฑ์ในสาขาอื่นๆ รวมกัน ประกอบกับยังมีรายได้จากสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมสูงถึงประมาณร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์ในสาขาอื่นรวมกัน ฉะนั้น

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลสรุป 8 จังหวัดในภาคตะวันตก ปี พ.ศ. 2521

จังหวัด	พ.ท.จังหวัด (ก.ม.) ²	อำเภอ		เทศบาล		สุขาภิบาล	
		จำนวน	ประชากร	จำนวน	ประชากร	จำนวน	ประชากร
ภาคตะวันตก	46,092	508 (4 กิ่ง)	3,515,981	15	362,994	87	592,365
1. สมุทรสาคร	840	3	254,514	2	56,603	3	45,821
2. สมุทรสงคราม	399	3	194,423	2	37,042	2	5,576
3. นครปฐม	2,178	5	543,998	1	41,731	11	66,879
4. เพชรบุรี	6,357	6 1 กิ่ง	356,915	2	50,544	9	91,955
5. ราชบุรี	5,120	8 1 กิ่ง	620,668	3	75,656	16	121,461
6. สุพรรณบุรี *	5,339	8 1 กิ่ง	694,315	2	32,581	17	101,378
7. กาญจนบุรี	19,486	10	488,186	1	27,141	18	87,411
8. ประจวบคีรีขันธ์	6,373	6 1 กิ่ง	362,962	2	41,696	11	71,884

ที่มา กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

* พื้นที่วัดจากเครื่องวัดแผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี พื้นที่จังหวัด = 5550.19

ตารางที่ 3.2 การเปลี่ยนแปลงและการคาดประมาณ จำนวนประชากร ระดับจังหวัด (ปี พ.ศ. 2516-2521)

จังหวัด	จำนวนประชากร		การเปลี่ยนแปลงประชากร		อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร = r	จำนวนประชากรที่คาดประมาณ *		
	2516	2521	จากของเดิม %	จากทั้งหมด %		2516	2531	2536
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. สุ่มตราสาร	235,289	254,514	8.171	0.365	0.0158	275,309	297,805	322,138
2. สุ่มตราสังคราม	192,273	194,423	1.118	0.041	0.0022	196,597	198,795	201,018
3. นครปฐม	492,514	543,998	10.453	0.977	0.0201	600,864	663,674	733,050
4. เพชรบุรี	332,544	356,915	7.329	0.462	0.0142	383,072	411,146	441,278
5. ราชบุรี	558,028	620,668	11.225	1.188	0.0215	690,339	767,832	854,023
6. สุพรรณบุรี	677,127	694,315	2.538	0.326	0.0050	711,939	730,011	748,514
7. กาญจนบุรี	390,844	488,186	24.906	1.847	0.0455	609,772	761,639	951,329
8. ประจวบคีรีขันธ์	283,546	362,962	28.008	1.506	0.0506	464,621	594,753	761,332

ที่มา : 1-2 กรมการปกครอง

* ได้จากสูตรการคาดประมาณประชากร $P_n = P_0 (1 + r)^n$, $r = \left[\text{Antilog} \left(\frac{1}{n} \log \frac{P_n}{P_0} \right) \right] - 1$

ตารางที่ 3.3 ผลรวมผลิตภัณฑ์ของจังหวัดในภาคตะวันตก ปี พ.ศ. 2520 - 2522

(ราคาคงที่ ปี พ.ศ. 2515)

จังหวัด	๑ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ (ล้านบาท)		
	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522
1. สุ่มร่าคร	1,604.9	1,688.9	1,785.8
2. สุ่มร่าลิ่งคราม	718.5	745.5	779.4
3. นครปฐม	2,995.6	3,225.6	3,455.2
4. เพชรบุรี	2,196.2	2,374.3	2,531.7
5. ราชบุรี	3,403.7	3,618.7	3,880.1
6. สุพรรณบุรี	3,627.8	3,881.1	4,097.9
7. กาญจนบุรี	5,254.5	5,683.6	6,185.7
8. ประจวบคีรีขันธ์	1,740.1	1,910.7	2,066.7

ที่มา : ผลิตภัณฑ์จังหวัดปี 2520 - 2524 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนจังหวัดอื่นๆ จะมีรายได้หลักมาจากสาขาการผลิตในภาคเกษตรกรรมทั้งสิ้น เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี มีผลผลิต ในสาขาเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 60 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด แต่มีผลผลิตในสาขาอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 15-18 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด ส่วนจังหวัดราชบุรีมีผลผลิต ในสาขาเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 37 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด และมีผลผลิตในสาขาอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด

เมื่อพิจารณาบทบาทโดยทั่วไปในระดับภาคของจังหวัดสุพรรณบุรี เห็นว่ายังมีความสำคัญน้อยกว่าจังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี หรือจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเสียเปรียบในด้านที่ตั้งของจังหวัดและทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับรัฐบาลต้องการพัฒนาให้จังหวัดราชบุรีเป็นเมืองหลักและให้จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดกาญจนบุรีเป็นเมืองรอง ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เพราะฉะนั้นจะทำให้ปัจจัยพื้นฐานในพื้นที่ย่อมต้องมีน้อยกว่าจังหวัดดังกล่าว และเมื่อพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มของประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2521 กับการคาดหมายอัตราการเพิ่มของประชากรในอนาคต ยิ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัดสุพรรณบุรีมีอิทธิพลระดับภาคค่อนข้างน้อย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคเดียวกัน เส้นทางคมนาคมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จังหวัดสุพรรณบุรี เสียเปรียบจังหวัดในภาคตะวันตกที่ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยลักษณะดังกล่าวจึงทำให้จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับภาคตะวันตก

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ $14^{\circ} 10'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $101^{\circ} 10'$ ตะวันออก มีพื้นที่รวมประมาณ 5,550.19 ตร.กม.¹

¹ ตัวเลขพื้นที่วัดจากแผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี มาตราส่วน 1 : 250,000 ของสำนักงาน

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยนาทและจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

2.1 ลักษณะทางภูมิประเทศ (ดูแผนที่ 3.2 - 3.3)

ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนเหนือและตะวันตก เป็นที่ราบสูงมีป่าและเนินเขา ในบางส่วนของพื้นที่กิ่งอำเภอ กอคำน้างและอำเภอ กอฉั่วทอง แต่เป็นภูเขาเล็กๆ ส่วนตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบลุ่ม จังหวัดสุพรรณบุรีมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีความยาวประมาณ 300 กิโลเมตร ความกว้างเฉลี่ย ประมาณ 60 เมตร ไหลผ่านจังหวัดชัยนาทสายหนึ่ง ไหลเข้าจังหวัดสุพรรณบุรีที่อำเภอ เดิมบางนางบวชอีกสายหนึ่ง แล้วไหลลงใต้ผ่านอำเภอ สามชุก อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า และอำเภอสองพี่น้อง ไหลลงสู่ทะเลที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีต้นน้ำมาจากบริเวณเขาผาแดงมาบรรจบกันที่อำเภอ เดิมบางนางบวช ในช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี มักเรียกว่า "แม่น้ำสุพรรณบุรี"

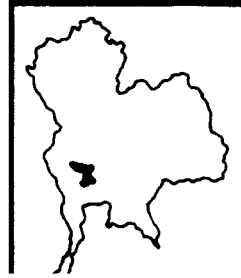
2.2 ลักษณะภูมิอากาศ (ดูตารางที่ 3.4 และ แผนที่ 3.4)

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี คล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคกลาง คือจะเป็นฤดูร้อนประมาณ 3 เดือน เริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ไปถึงกลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนประมาณ 6 เดือน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมไปถึงปลายเดือนตุลาคม และฤดูหนาวประมาณ 3 เดือน จะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์

อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 28.7 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้งปีประมาณ 70.0 เปอร์เซ็นต์ ความกดอากาศเฉลี่ยประมาณ 1010.10 มิลลิบาร์

การขยายตัวชุมชนชนตึกแนวกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของบางลี่

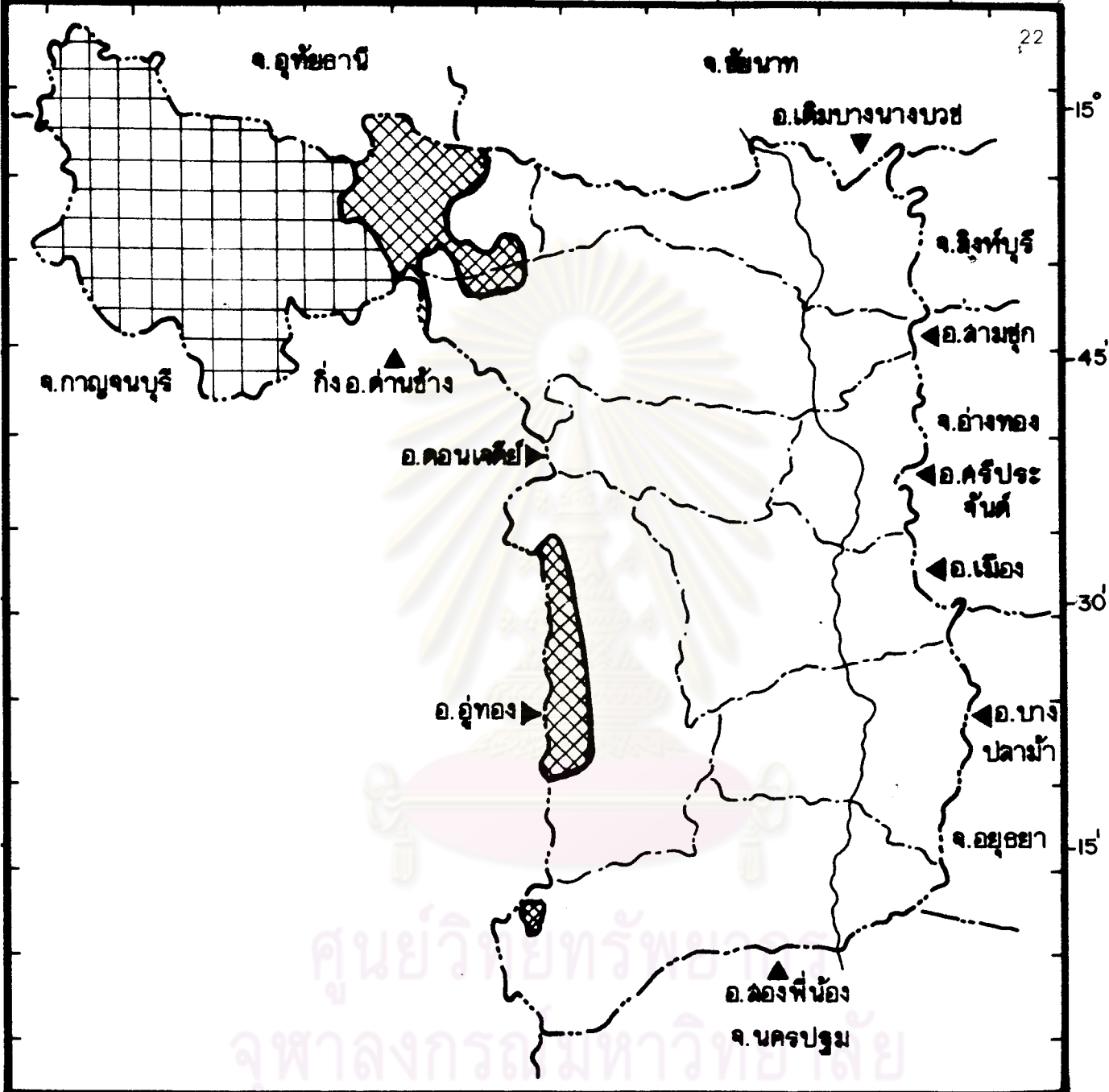
แสดง: ลักษณะพื้นผิวภูมิประเทศจังหวัดสุพรรณบุรี

สัญลักษณ์:
 - - - - - เส้นแบ่งเขตจังหวัด
 - - - - - เส้นแบ่งเขตอำเภอ
 ~~~~~~ แม่น้ำชลประทาน

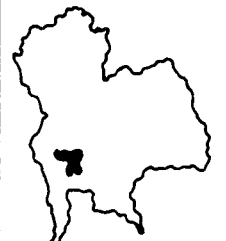
แผนที่ 3.2

30' 45' 100'00' 15'

22

การขยายตัวชุมชนตึกเกี่ยวกับการดูฤกษ์เอกลักษณะของบางลี่

แสดง: ที่ป่าไม้และการใช้ที่ดินจังหวัดฉะเชิงเทรา

สัญลักษณ์: ที่ดินป่าไม้ล้มที่เพาะปลูกพืชผล

ที่ดินป่าไม้

ที่ดินเพาะปลูก

แผนที่ 3.3

ตารางที่ 3.4 แสดงลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดสุพรรณบุรี

ภูมิอากาศ	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	เฉลี่ยทั้งปี
<u>ความกดอากาศ (ม.บ.ส.)</u> (1000 หรือ 900) (เฉลี่ย)	13.86	12.12	10.74	09.23	07.58	06.93	07.05	07.15	08.11	10.93	12.95	14.07	10.10
<u>อุณหภูมิ (๐ ค.)</u>													
เฉลี่ย	26.1	28.5	30.5	31.8	30.7	29.9	29.2	28.9	28.4	28.0	27.0	25.6	28.7
เฉลี่ยสูงสุด	31.8	34.2	36.2	37.2	35.4	34.2	33.3	32.9	31.9	31.9	30.5	30.4	33.2
เฉลี่ยต่ำสุด	18.7	21.1	23.2	25.0	25.1	24.8	24.5	24.5	24.5	24.5	22.1	19.4	23.1
<u>ความชื้นสัมพัทธ์ (%)</u>													
เฉลี่ย	64.0	65.0	63.0	63.0	69.0	71.0	73.0	75.0	80.0	80.0	75.0	68.0	70.0
เฉลี่ยสูงสุด	88.2	91.8	91.3	88.8	88.8	88.8	89.2	89.9	92.9	93.0	90.8	88.3	90.1
<u>การระเหย</u>													
เฉลี่ย - Piche	89.6	87.5	109.9	108.1	89.8	79.2	72.7	65.8	46.1	47.5	61.1	80.3	937.6
- pan	131.2	134.1	178.4	198.9	188.8	166.4	158.7	156.1	137.2	115.6	123.2	126.3	1812.9
<u>ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)</u>													
เฉลี่ย	6.3	10.8	42.6	76.4	168.2	119.2	122.4	158.0	296.1	224.4	41.2	10.9	1276.5
มากที่สุดในเดือน 24 ชม.	63.9	39.4	117.6	102.7	132.2	86.7	71.6	63.9	120.0	111.1	77.0	73.4	132.2

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1276.5 มม. ส่วนทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือของจังหวัด จะมีปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า คือประมาณ 850 - 1100 มม. ต่อปี เนื่องจากทางทิศตะวันตกมีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดพาเอาลมฝนเข้ามา ทำให้มีฝนตกน้อยกว่าปกติ

2.3 ลักษณะดินและปริมาณน้ำใต้ดิน (ดูแผนที่ 3.5, 3.6)

ลักษณะดินส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นดินเหนียว การระบายน้ำเลว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของน้ำสัดและน้ำกร่อยพัดพามาทับถมกัน เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าว แต่ตามบริเวณเขตแดนของจังหวัดตลอดแนวทิศตะวันตก ตะวันออกเฉียงเหนือและบางส่วนของทิศเหนือ มีสภาพเป็นป่าเขาและทุ่งราบเชิงเขา ซึ่งเหมาะแก่การปลูกพืชไร่มากกว่าการปลูกข้าว แหล่งน้ำสำคัญในการเกษตรกรรมและการประมงน้ำจืด คือ แม่น้ำสุพรรณบุรี

สำหรับน้ำใต้ดินส่วนใหญ่สามารถขุดเจาะน้ำบาดาลที่มีคุณภาพดื่มมาใช้ได้ ยกเว้นบางพื้นที่ที่เคยมีน้ำทะเลท่วมมาก่อน ถ้าขุดบ่อตื้นๆ (ประมาณ 6.00 เมตร) อาจทำให้ได้น้ำเค็ม นอกนั้นยังมีบริเวณที่เป็นชั้นดิน LIME STONE อยู่บ้าง ซึ่งน้ำในบริเวณนี้จะมีค่าความกระด้างสูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

30

45

10000

15

จ.อุทัยธานี

จ.ชัยนาท

อ.เดิมบางนางบวช

90.9

80.9

จ.สิงห์บุรี

89.5

อ.ลพบุรี

จ.กาญจนบุรี

กิ่ง อ.ด่านช้าง

อ.ดอนเจดีย์

93.2

87.1

จ.อ่างทอง

อ.ศรีประจันต์

หมายเหตุ

กิ่ง อ.ด่านช้าง มีข้อมูลเฉพาะปี 21

อ.ลพบุรี ขาดข้อมูลปี 16-19 และ 21

อ.ศรีประจันต์ ขาดข้อมูลปี 17 และ 20-21

อ.บางปลาม้า ขาดข้อมูลปี 17-21

อ.ล่องโพธิ์ทอง ขาดข้อมูลปี 19-20

106.6

อ.อุททอง

71.4

91.3

อ.บางปลาม้า

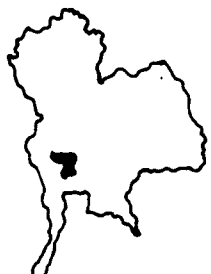
จ.อยุธยา

93.6

อ.ล่องโพธิ์ทอง

จ.นครปฐม

การขยายตัวชุมชนติดแนวกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของบางลี่

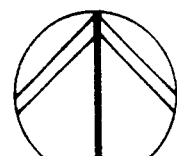
แสดง: ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อเดือน พ.ศ.2512-2521 รายอำเภอ

แผนที่ 3.4

สัญลักษณ์: □ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อเดือนเป็น มม.

----- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

----- เส้นแบ่งเขตอำเภอ

จ.อุทัยธานี

จ.ชัยนาท

อ.เดิมบางนางบวช

จ.สิงห์บุรี

อ.ลพบุรี

จ.กาญจนบุรี

กิ่ง อ.ด่านช้าง

 TERRACE DEPOSIT: จะเป็นชั้นของดินเหนียวปนทรายและเม็ดกรวดน้ำ สามารถเกาะน้ำบาดาลไว้ได้ ฤดูกาลที่

 FORMER TIDAL FLAT: เป็นชั้นของดินเหนียวปนทราย เป็นบริเวณที่เคยมีน้ำท่วมมาก่อน ต้นทุนน้ำเค็มมีไอเทคได้ชั้นดินในชั้นคาร์บอนิก 6 เมตร และใน อ.อุทัยบางพื้นที่ที่อาจมีน้ำเค็ม เพราะการกัดเซาะจากน้ำฝน ต้นทุนน้ำเค็มได้ชั้นดินคาร์บอนิก

 LIME STONE: หินปูนสีน้ำตาลปนเทา มีรอยแตกถาวรน้อย มีไอเทคได้ชั้นดินในบริเวณที่เป็นน้ำเค็ม และบางส่วนที่เชื่อมกับทะเลของอ่าว หรือบางครั้งอาจพบได้ทั้งโดยจากการที่น้ำเค็มที่ฤดูกาลที่มีปริมาณน้ำฝนสูง.

 ไม่มีข้อมูล

จ.อ่างทอง

อ.ศรีประจันต์

อ.เมือง

อ.บางปลาร้า

จ.อยุธยา

อ.ต้องพี่น้อง

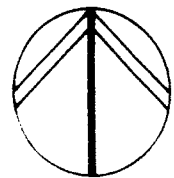
จ.นครปฐม

การขยายตัวของชุมชนติดแนวกับการลุ่มน้ำเอกลักษณะของบางลำ

แสดง: ลักษณะชั้นดินและปริมาณน้ำใต้ดิน

สัญลักษณ์: ----- เส้นแบ่งเขตจังหวัด
 ----- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
 ~~~~~ แม่น้ำสุพรรณบุรี

แผนที่ 3.6

3. สภาพเศรษฐกิจ

3.1 โครงสร้างทางการผลิตและระดับรายได้

โครงสร้างทางการผลิตและระดับรายได้ของจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่การทำนาทำไร่ การประมง เลี้ยงสัตว์และการทำสวน ส่วนการอุตสาหกรรม การค้าและการบริการยังมีผลผลิตไม่สูงนัก

จากแผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2522 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย รายงานว่าปี พ.ศ. 2517 - 2521 การผลิตอยู่ในอัตราการร้อยละ 6.7 ต่อปี สาขากการผลิตขยายตัวมากขึ้นคือ การกลั่นกรอง ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตย่อยโดยเพิ่มจากร้อยละ 15.3 เป็นร้อยละ 29.0 ของผลผลิตทั้งหมด การประมงเพิ่มเป็นร้อยละ 21.4 ส่วนสาขากการผลิตอื่นๆ เช่น ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม การค้าและการบริการ มีแนวโน้มลดลง

จากตัวเลขปี พ.ศ. 2519 รายได้ประจำชาติของจังหวัดสุพรรณบุรีคิดเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 1,025.48 ล้านบาทเฉลี่ยรายได้ต่อบุคคลประมาณ 6,074.43 ต่อปี นับว่าสูงพอสมควรเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ที่มีรายได้จากการเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน

3.2 การประกอบอาชีพ

ฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประชากรขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การประกอบอาชีพด้านอื่นๆ ก็มีบ้าง ซึ่งพอจะแยกลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรจังหวัดสุพรรณบุรีได้ดังนี้

3.2.1 การกลั่นกรอง

ประกอบด้วยการทำนาทั้งนาปีและนาปรัง การปลูกพืชไร่ การปลูกพืชผัก และการทำสวน มีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 2,751,662,400 บาท¹

¹ แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปี 2522 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานจังหวัด กระทรวงมหาดไทย, หน้า 9.

3.2.2 การประมงน้ำจืด

มีทั้งการจับปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติและการเพาะเลี้ยง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงปลาดุกก้าน ทำรายได้ให้จังหวัดเฉลี่ยปีละประมาณ 291,174,400 บาท¹

3.2.3 การเลี้ยงสัตว์

สัตว์ที่เลี้ยงกันมากได้แก่ โค กระบือ สุกร/เป็ด ไก่ ส่วนมากไม่ได้เลี้ยงไว้เป็นอาชีพหลัก เลี้ยงไว้เพื่อเป็นผลพลอยได้ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 34,790,360 บาท²

3.2.4 การค้า การบริการและอุตสาหกรรม

การค้าและการบริการต่างๆ ส่วนมากจะมีอยู่ในตัวเมืองหรือในตลาด ผู้มีอาชีพค้าขายส่วนใหญ่เป็นชาวสิน สินค้าที่สำคัญคือผลผลิตทางเกษตรกรรม ปลาน้ำจืด นอกจากนี้ยังมีเรือขนส่งข้าวซึ่งได้ถึง 70-80 เกวียน

อุตสาหกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กลักษณะปานกลาง อุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดคือ โรงงานน้ำตาล อุตสาหกรรมที่สำคัญและมีมากคือ โรงสีข้าว นอกจากนี้ก็มี โรงเลื่อย วัตถุประสงค์ โรงงานมันสำปะหลัง โรงน้ำแข็ง โรงกลั่นสุรา โรงงานซ่อมเครื่องยนต์และกลึงโลหะ เป็นต้น รายได้จากอุตสาหกรรมของจังหวัดเฉลี่ยปีละประมาณ 1,025,477,880 บาท³

¹ แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรีประจำปี 2522 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานจังหวัด กระทรวงมหาดไทย, หน้า 10

² เรื่องเดียวกัน

³ เรื่องเดียวกัน

จากโครงสร้างเศรษฐกิจโดยทั่วไปของจังหวัดสุพรรณบุรี จะเห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตรกรรม ซึ่งจะมีรายได้มากกว่ารายได้ในสาขาอื่น ๆ จากช่วงปี พ.ศ. 2520-2522 ผลิตร้อยหัวจังหวัดในสาขาเกษตรกรรมมีจำนวนประมาณ 59-61 เปอร์เซ็นต์ ของผลิตร้อยหัวทั้งจังหวัด (ดูตาราง 3.5, 3.6) และยังมีแนวโน้มแสดงให้เห็นว่าผลผลิตจากสาขาเกษตรกรรมจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอีก ผลผลิตจากสาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่หากคิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากผลผลิตรวมจะลดลงเล็กน้อย ส่วนการผลิตในสาขาอื่น ๆ ค่อนข้างคงที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5 ผลรวมผลิตภัณฑ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2520-2522
(ราคาคงที่ปี พ.ศ. 2515)

สาขาการผลิต	มูลค่าผลิตภัณฑ์ (ล้านบาท)		
	พ.ศ.2520	พ.ศ.2521	พ.ศ.2522
กลีกรวม	1,866.0	2,000.4	2,118.4
ปศุสัตว์	152.7	166.7	178.9
ประมง	140.8	175.4	192.8
ป่าไม้	0.3	0.3	0.3
รวมสาขาเกษตรกรรม	2,159.8	2,342.8	2,490.4
เหมืองแร่และขุดหิน	13.9	14.6	15.6
อุตสาหกรรม	558.3	561.7	563.4
การก่อสร้าง	133.1	146.1	167.0
รวมสาขาอุตสาหกรรม	705.3	722.4	746.0
ไฟฟ้าและประปา	7.1	8.4	9.5
คมนาคมและขนส่ง	251.9	279.1	296.7
ค้าส่งและค้าปลีก	131.6	136.3	142.8
การธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	29.6	32.6	35.4
ที่อยู่อาศัย	125.6	128.0	131.2
การบริการและการป้องกันประเทศ	91.4	96.5	102.1
การบริการ	125.5	135.0	143.8
รวมสาขาการบริการและอื่น ๆ	762.7	815.9	861.5
ผลรวมผลิตภัณฑ์ (GDP)	3,627.8	3,881.1	4,097.9

ตารางที่ 3.6 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี รายสาขา ระหว่างปี พ.ศ.
2520- 2522 คิดเป็นร้อยละจากการเปลี่ยนแปลงรวม

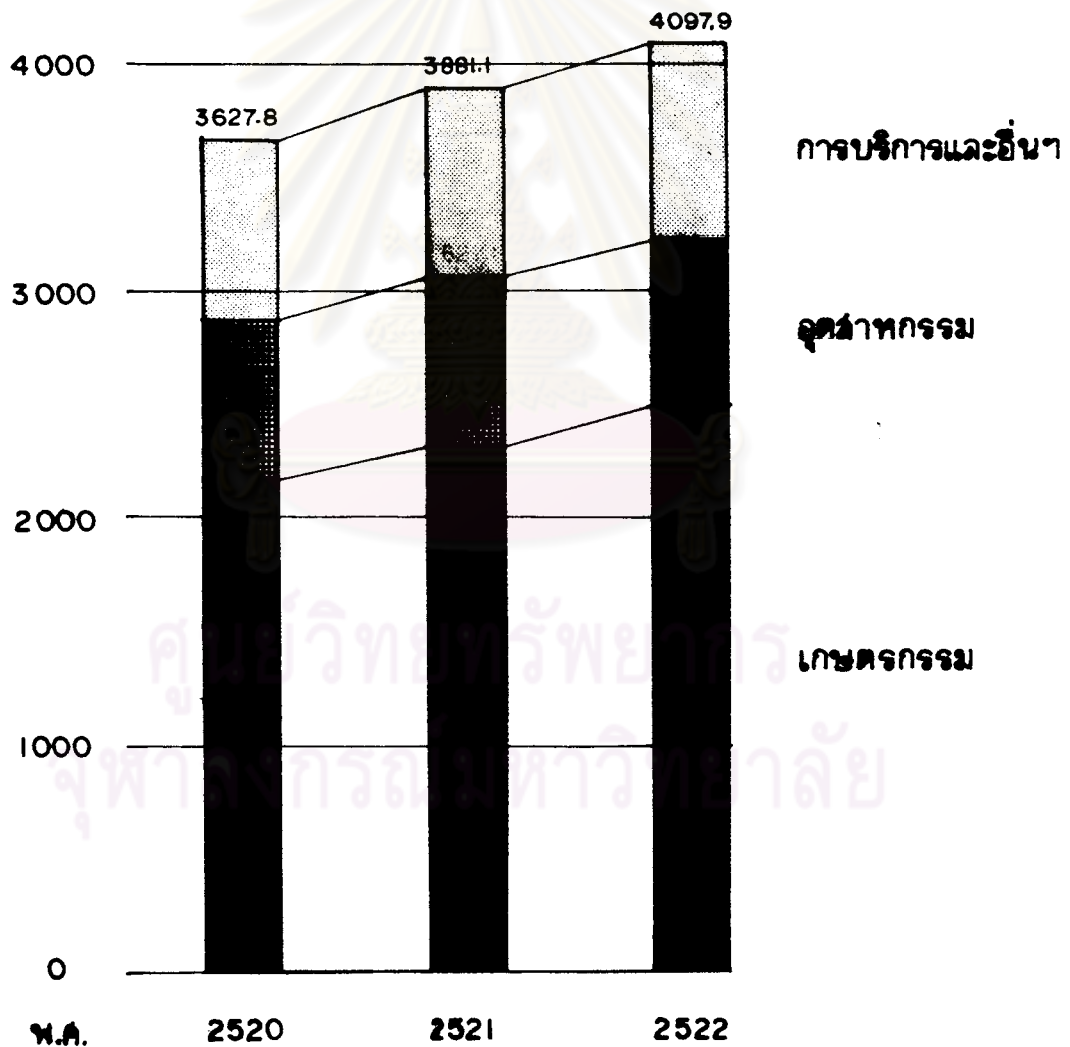
| สาขาการผลิต
(1)	การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ)			
	พ.ศ. 2520
(2)	พ.ศ. 2521
(3)	พ.ศ. 2522
(4)	(4)-(2) (2)
กลีกรรรม	51.43	51.54	51.70	0.27
ปศุสัตว์	4.21	4.30	4.36	0.15
ประมง	3.88	4.52	4.70	0.82
ป่าไม้	.008	.00800	.00707	- .0011
รวมสาขาเกษตรกรรม	59.53	60.37	60.77	1.24
เหมืองแร่และบ่อนหิน	0.38	0.37	0.38	0.00
อุตสาหกรรม	15.39	14.48	13.75	-1.64
การก่อสร้าง	3.67	3.76	4.07	0.40
รวมสาขาอุตสาหกรรม	19.44	18.61	18.20	- 1.24
ไฟฟ้าและประปา	0.19	0.21	0.23	0.04
คมนาคมและขนส่ง	6.95	7.20	7.24	0.29
ค้าส่งและค้าปลีก	3.63	3.50	3.49	- 0.14
ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	0.82	0.83	0.86	0.04
ที่อยู่อาศัย	3.46	3.30	3.20	- 0.26
การบริหารและการป้องกันประเทศ	2.52	2.50	2.50	- 0.02
การบริการ	3.46	3.48	3.51	0.05
รวมสาขาบริการและอื่น ๆ	21.03	21.02	21.03	0.00

แผนภูมิที่ 3.1

มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุพरणบุรีแยกตาม

สาขาการผลิต พ.ศ. 2520-2522 (ราคาคงที่ พ.ศ. 2515)

ล้านบาท

3.3 การใช้พื้นที่ทางเศรษฐกิจ

จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม จากสถิติปี พ.ศ. 2520 มีพื้นที่เพื่อการกสิกรรมถึง 3,168.5 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 57.08 ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ป่าไม้ปี พ.ศ. 2517 มีประมาณ 748 ตร.กม.¹ ส่วนปี 2520 คาดว่ามีไม่เกิน 100 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 1.80 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนพื้นที่ที่เหลือจะเป็นพื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม การพาณิชย์ เส้นทางคมนาคม อาคารบ้านเรือน แม่น้ำลำคลองและพื้นที่อื่นๆ รวมประมาณ 2,281.69 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 41.12 ของพื้นที่จังหวัด

3.3.1 การใช้ที่ดินเพื่อการกสิกรรมและการประมงน้ำจืด (ดูตาราง 3.7 และ 3.8)

การใช้ที่ดินเพื่อการกสิกรรมและการประมงน้ำจืดของจังหวัดสุพรรณบุรี จากสถิติปี พ.ศ. 2520 อาจแบ่งได้ดังนี้ พื้นที่ทำนาปีประมาณ 2,416.0 ตร.กม. ประมาณร้อยละ 43.53 ของพื้นที่จังหวัด หรือประมาณร้อยละ 76.25 ของพื้นที่กสิกรรม มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 40 ถัง ปริมาณข้าวเฉลี่ยรายปีประมาณ 60,401,480 ถัง หรือประมาณ 604,014 เกวียน และมีพื้นที่ทำนาปรังได้ถึง 507.8 ตร.กม. ผลผลิตเฉลี่ย 162,220 เกวียนต่อปี ทำกันมากในเขตอำเภอศรีประจันต์ ส่วนการปลูกพืชไร่ก็เปลี่ยนไปตามสภาวะของตลาด มีพื้นที่ปลูกพืชไร่ประมาณ 739.3 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 23.33 ของพื้นที่กสิกรรม ที่นิยมปลูกกันมากคือ อ้อย ประมาณ 550.5 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 17.3 ของพื้นที่กสิกรรม มันสำปะหลังประมาณ 144.4 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 4.5 ของพื้นที่กสิกรรม ข้าวโพด 26.8 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 0.5 ของพื้นที่กสิกรรม นอกจากนี้จะเป็นพื้นที่ปลูกพืชผักประมาณ 3.9 ตร.กม. หรือประมาณ 0.12 ของพื้นที่กสิกรรม พื้นที่ทำสวนประมาณ 9.3 ตร.กม. หรือประมาณ 0.3 ของพื้นที่กสิกรรม

¹ การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2517 จากกองเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและ

สำหรับการประมงน้ำจืด มีการใช้พื้นที่เพื่อการประมงน้ำจืดค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับจังหวัด
อื่นๆ ในภาคตะวันตก ทั้งนี้เพราะมีแหล่งน้ำธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีการประมงทั้งในแหล่ง
น้ำธรรมชาติและการเพาะเลี้ยง จำนวนที่จับได้เฉลี่ยประมาณ 10-11 ล้านกิโลกรัม ต่อปี พื้นที่
มีปลาชุกชุมคือ อ่างทองบางปลาหมอ อ่างทองสองพี่น้อง อ่างทองเมือง อ่างทองศรีประจันต์ เป็นต้น

ส่วนพื้นที่ป่าไม้มีจำนวนค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือในเขต
กิ่งอำเภอด่านช้าง ในปี พ.ศ. 2517 มีเนื้อที่ประมาณ 748 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 13.47
ของพื้นที่จังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.7 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการกสิกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2520

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	กม. ²	ร้อยละ
1. พื้นที่ทำนา	2,416.0	76.25
2. พื้นที่ปลูกพืชไร่	739.3	23.33
2.1 อ้อย	550.5	17.37
2.2 มันสำปะหลัง	144.4	4.56
2.3 ข้าวโพด	26.8	0.85
2.4 อื่น ๆ	17.6	0.55
3. พื้นที่ปลูกพืชผัก	3.9	0.12
4. พื้นที่ทำสวน	9.3	0.30
รวม	3,168.5	100.0

ที่มา : แผนผังจังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี 10 ส.ค. 20

สำหรับการถือครองที่ดิน ส่วนใหญ่มักจะตกทอดมาจากบรรพบุรุษ การให้เช่าที่ดินมีบ้างแต่ไม่มากนัก ปัญหาที่ดินส่วนใหญ่จะเกิดจากการบุกรุกทำลายป่า ตัดต้นไม้ เป็นที่ดินในเขตกิ่งอำเภอต่างข้าง อำเภอดอนเจดีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนายทุนบางพวกกว้านซื้อที่ดินจากเกษตรกรที่ยากจน แล้วนำมาขยับขยายเป็นพื้นที่ไร่ ต่อจากนั้นก็ให้เช่าหรือขายในราคาสูงภายหลัง

นอกจากนี้จังหวัดสุพรรณบุรี นับเป็นจังหวัดที่มีการชลประทานดีมากที่สุดจังหวัดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลดีแก่การเกษตรกรรมมาก มีพื้นที่รับน้ำของการชลประทานโดยประมาณดังนี้ ในฤดูฝนมีจำนวน 898,845 ไร่ ฤดูแล้งจำนวน 209,041 ไร่ (ดูรายละเอียดภาคผนวก)

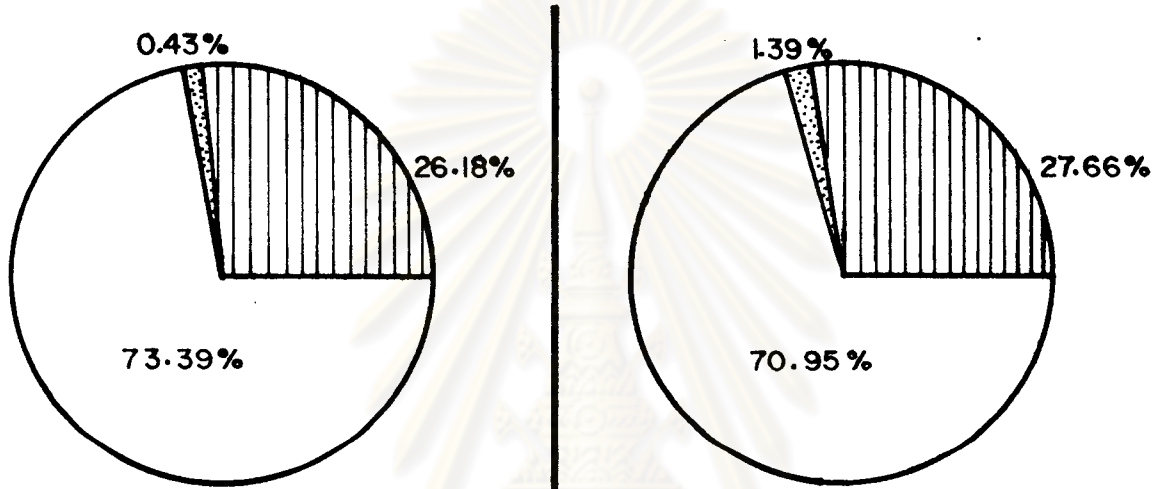
ตารางที่ 3.8 เนื้อที่เพาะปลูกข้าว ผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ปีเพาะปลูก 2511-2520 ของจังหวัดสุพรรณบุรี

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก	เนื้อที่เสียหาย	เนื้อที่เก็บเกี่ยว	ผลผลิตทั้งหมด (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)
เฉลี่ย	1,489,820.30	91,706.80	1,398,113.50	488,005.00	349.70
2511	1,512,544	115,413	1,397,131	445,850	319
2512	1,494,200	36,006	1,458,194	439,212	301
2513	1,464,203	34,573	1,429,630	500,876	350
2514	1,480,049	47,124	1,432,925	494,853	345
2515	1,514,459	60,848	1,453,611	598,387	412
2516	1,528,096	21,560	1,506,536	617,698	410
2517	1,482,836	247,253	1,235,583	481,877	390
2518	1,490,037	15,068	1,474,969	421,535	286
2519	1,510,037	23,481	1,486,556	480,173	323
2520	1,421,742	315,742	1,106,000	399,589	361

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนภูมิที่ 3.2

เองที่ดินเพื่อการเกษตรในจังหวัดอุพรรณบุรี แยกตามลักษณะการถือครอง พ.ศ.2514 และ 2518

2514

2518

	ของตนเอง	1,383,883	ไร่	1,809,672	ไร่
	เช่า	493,664	"	705,465	"
	อื่น ๆ	8,168	"	35,448	"

อื่น ๆ หมายถึงที่ดินซึ่งถือครองเพื่อใช้ประโยชน์โดยไม่เสียเช่า

แนวโน้มการไต่ขึ้นในอนาคต คาดว่าความต้องการที่จะขยายพื้นที่ทางด้านเกษตรกรรมคงจะมีเพิ่มมากขึ้น แต่จะมีอุปสรรค เนื่องจากพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกได้ถูกใช้ประโยชน์จนเกือบหมด โดยเฉพาะในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์จะถูกใช้เพาะปลูกจนไม่สามารถขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น ฉะนั้นวิธีแก้ปัญหาคือการไต่พื้นที่ทำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการทำนาปีละ 2 ครั้ง เป็นอย่างน้อยและจะต้องปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามสภาพของพื้นที่และภูมิอากาศ ส่วนการประมงน้ำจืดก็คงมีการเพาะเลี้ยงปลาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการขยายพื้นที่ทางด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรมคงจะมีเพิ่มขึ้น เนื่องจากถูกจำกัดพื้นที่ทางด้านเกษตรกรรม แต่คาดว่าจะคงจะมีไม่มากนักทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาผลผลิตทางเกษตรกรรม และเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กลงไปจนถึงปานกลาง เช่น โรงงานน้ำตาล โรงสีข้าว โรงงานหมักสาคูแปะหลัง เป็นต้น นอกจากนี้คงมีการขยายพื้นที่อันเกิดจากขยายตัวของชุมชน เช่น การขยายพื้นที่เพื่อการคมนาคม การขยายพื้นที่ทางด้านปัจจัยพื้นฐานของชุมชน ตลอดจนการขยายตัวทางด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

4. ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

4.1 การแบ่งพื้นที่การปกครองของจังหวัดสุพรรณบุรี (ดูตาราง 3.9 และแผนที่ 3.7)

ปี พ.ศ. 2520 จังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 99 ตำบล 679 หมู่บ้าน และแบ่งพื้นที่ของชุมชนหนาแน่นในรูปเทศบาล 2 แห่งกับสุขาภิบาล 17 แห่ง พื้นที่เทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรีได้แก่ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีพื้นที่ประมาณ 9,013 ตร.กม. ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลสองพี่น้อง มีพื้นที่ประมาณ 10,40 ตร.กม. ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอสองพี่น้อง รวมพื้นที่เทศบาลทั้ง 2 แห่ง ประมาณ 19,413 ตร.กม. หรือประมาณร้อยละ 0.35 ของพื้นที่จังหวัด

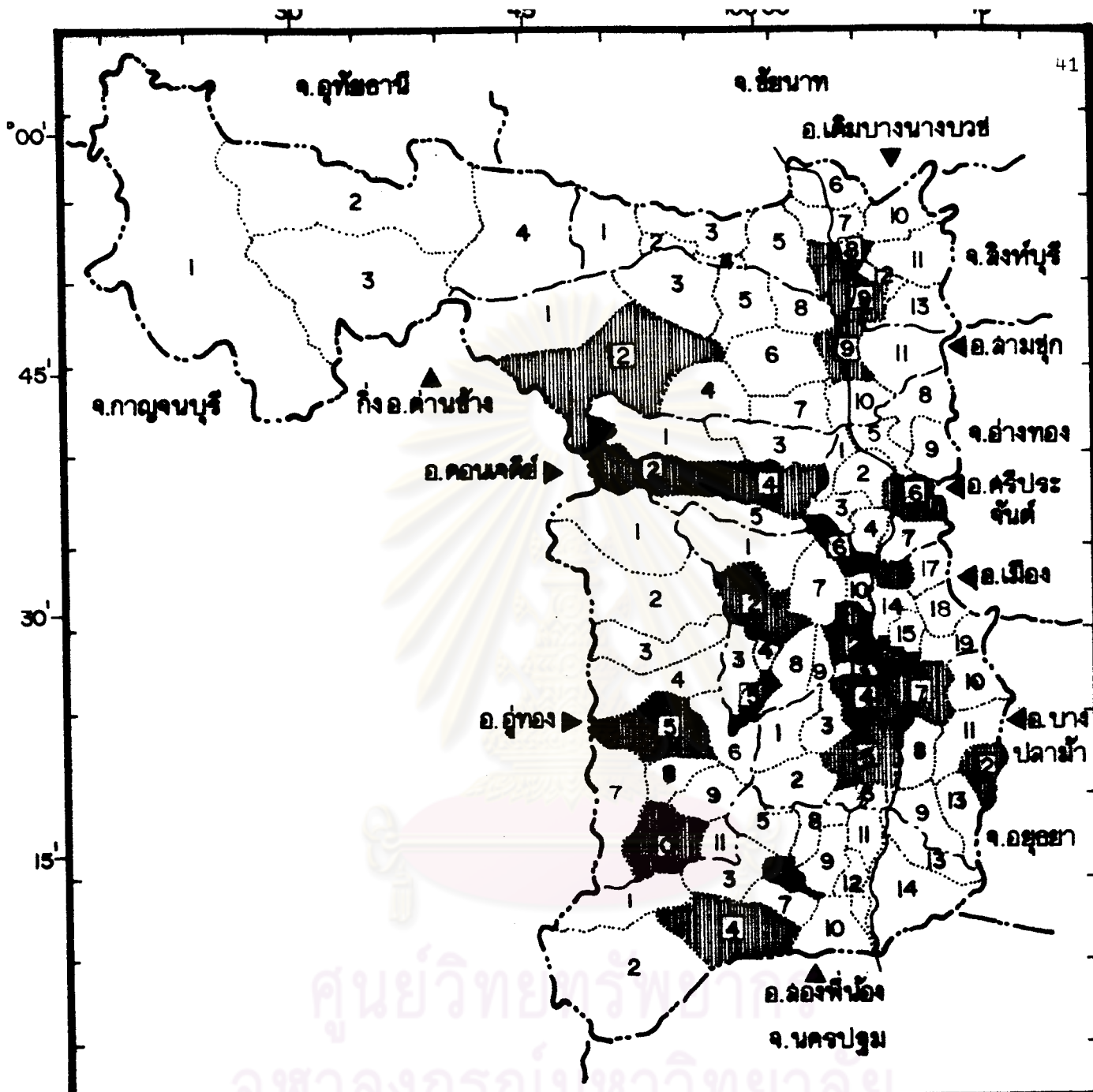
ส่วนพื้นที่สุขาภิบาลกระจัดกระจายไปทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอด่านช้าง โดยอยู่ในท้องที่อำเภอบางปลาม้ามากที่สุด 4 สุขาภิบาล รองลงมาอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีจำนวน 3 สุขาภิบาล

30 ตร.กม. คือ ลุ่มาภิบาลทำละลายลึล ในเขตอำเภอเมือง สึที่ร่วมกันทั้ง 17 ลุ่มาภิบาลประมาณ 133.47 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 2.4 ของพื้นที่จังหวัด

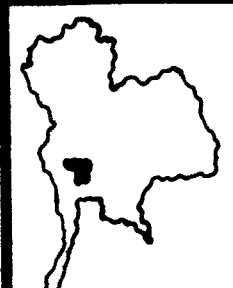
ตารางที่ 3.9 การแบ่งพื้นที่ปกครองของจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2520

| เขตการปกครอง | จำนวนตำบล
รวม (%) | จำนวนหมู่บ้าน
รวม (%) | เทศบาล
(แห่ง) | ลุ่มาภิบาล
(แห่ง) |
|----------------------|----------------------|--------------------------|------------------|----------------------|
| อำเภอเมืองสุพรรณบุรี | 19
(19.2) | 99
(14.5) | 1 | 3 |
| อำเภอลองพี่น้อง | 14
(14.1) | 103
(15.1) | 1 | 1 |
| อำเภอเดิมบางนางบวช | 13
(13.1) | 93
(13.7) | - | 2 |
| อำเภอลำลูก | 11
(11.1) | 85
(12.5) | - | 2 |
| อำเภอบางปลาม้า | 13
(13.1) | 108
(15.9) | - | 4 |
| อำเภอศรีประสมต | 9
(9.1) | 56
(8.3) | - | 1 |
| อำเภออู่ทอง | 11
(11.1) | 77
(11.3) | - | 2 |
| อำเภอดอนเจดีย์ | 5
(5.1) | 30
(4.5) | - | 2 |
| กิ่งอำเภอท่าช้าง * | 4
(4.1) | 28
(4.2) | - | - |
| รวม | 99
(100.0) | 679
(100.0) | 2 | 17 |

ที่มา : แผนผังจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี 10 ส.ค. 20

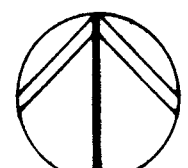
การขยายตัวชุมชนดึกแก่กับการลุ่มเอกลักษณ์ของบางลี่

และระ การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดสุพรรณบุรีระดับตำบล

- สัญลักษณ์: ■ เขตเทศบาลทั้งหมดหรือบางส่วน
- เขตสุขาภิบาลทั้งหมดหรือบางส่วน
- เส้น ำ สดจังหวัด ----- เส้น ำ อ. อำเภอ
- เส้นแบ่งเขตตำบล ----- เส้นอำเภอสุพรรณบุรี

แผนที่ 3.7

4.2 ประชากรและการกระจายตัว

4.2.1 ขนาดประชากรในระดับตำบล (ดูแผนภูมิที่ 3.3 แผนที่ 3.8 และภาคผนวก)

ในการพิจารณาจำนวนประชากร สถิติจำนวนประชากรในพื้นที่การปกครองที่เล็กที่สุดเท่าที่พอจะนำมาศึกษาได้ในปัจจุบันของไทย คือ จำนวนประชากรในระดับตำบล ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มชุมชนต่างๆ ตามลักษณะและความสัมพันธ์ตามขนาดของประชากร

จากสถิติจำนวนประชากรรายตำบลของจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2521 อาจแบ่งกลุ่มตำบลออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ตามขนาดได้เป็น 6 กลุ่มด้วยกันคือ

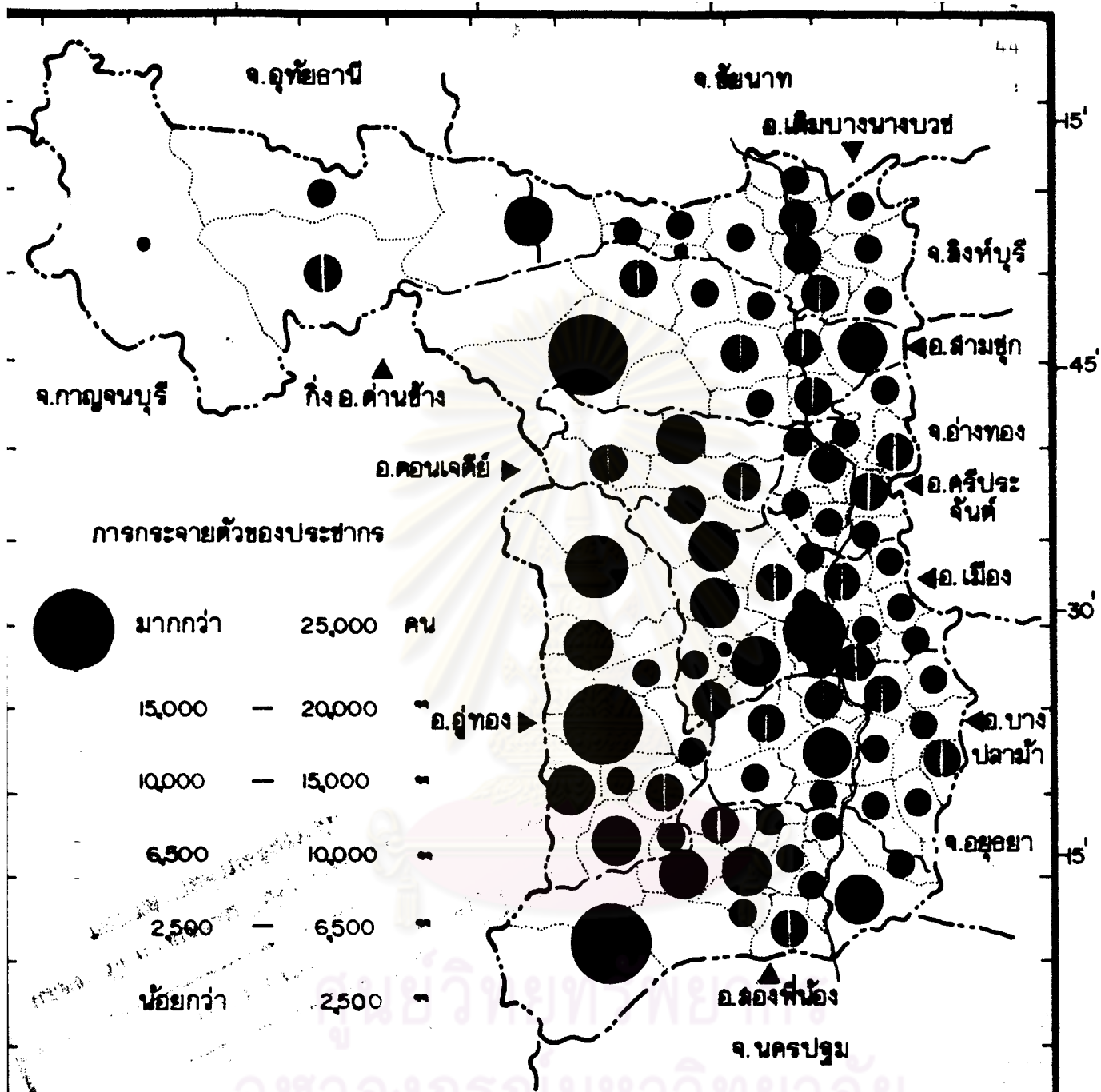
กลุ่มที่ 1 มีจำนวนประชากรมากกว่า 25,000 คนขึ้นไป จังหวัดสุพรรณบุรี มีอยู่ 3 ตำบล และทั้ง 3 ตำบลเป็นเขตที่ตั้งของคูขันธ์บาล คือ ตำบลคูทอง ตำบลหนองหญ้าไทร และ ตำบลทุ่งคอก

กลุ่มที่ 2 มีจำนวนประชากรระหว่าง 15,000 - 20,000 คน มี 2 ตำบล คือตำบลท่าพี่เลี้ยงซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และตำบลบ้านโฆ้งในเขตอำเภอคูทอง

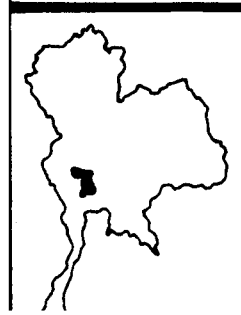
กลุ่มที่ 3 มีจำนวนประชากรระหว่าง 10,000 - 15,000 คน มี 13 ตำบล มีตำบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาล 1 ตำบล คือ ตำบลล่องพี่น้องกับเป็นตำบลที่มีคูขันธ์บาลตั้งอยู่ 2 แห่ง คือ ตำบลสระแก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งของคูขันธ์บาลท่าเล็ด และตำบลบ้านแหลม ซึ่งเป็นที่ตั้งของคูขันธ์บาลบ้านแหลม

กลุ่มที่ 4 มีจำนวนประชากรระหว่าง 6,800 - 10,000 คน มี 25 ตำบล มีตำบลที่มีบางส่วนเป็นเขตคูขันธ์บาล 7 แห่ง คือ ตำบลลานแตง ตำบลเขาพระ ตำบลศรีประจันต์ ตำบลสระกระโจม ตำบลโคกคราม ตำบลนางบวช ตำบลไผ่ก่องดิน และมีตำบลที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีคือ ตำบลท่าระหัด

กลุ่มที่ 5 มีจำนวนประชากรระหว่าง 2,500 - 6,800 คน มีจำนวนถึง 42 ตำบล มีตำบลที่มีพื้นที่บางส่วนเป็นคูขันธ์บาล 1 ตำบล คือ ตำบลโพธิ์พระยา และมีตำบลที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีคือ ตำบลรั้วใหญ่

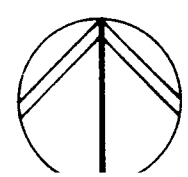
การขยายตัวชุมชนกับการดูแลสิ่งแวดล้อมของบางลำ

แสดง: การกระจายตัวของประชากรในระดับตำบล
ของจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2521

สัญลักษณ์: — — — — — เส้นแบ่งเขตจังหวัด
- - - - - เส้นแบ่งเขตอำเภอ
..... เส้นแบ่งเขตตำบล

แผนที่ 3.8

กลุ่มที่ 6 มีประชากรน้อยกว่า 2,500 คน มีอยู่ 3 ตำบล ไม่มีตำบลที่เป็นเทศบาลและสุขาภิบาลตั้งอยู่ในกลุ่มนี้

จากจำนวนประชากรดังกล่าว จะเห็นว่าจำนวนประชากรของชุมชนต่าง ๆ ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับพื้นที่การปกครองในรูปแบบเทศบาลหรือสุขาภิบาล ตลอดจนไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของพื้นที่กับประชากร จำนวนประชากรจะน้อยหรือมากมักจะขึ้นอยู่กับสภาพความเจริญของท้องถิ่นและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ เป็นสำคัญ

4.2.2 การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ (ดูแผนที่ 3.8, 3.9, 3.10 และภาคผนวก)

การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ ข้อมูลเขตพื้นที่การปกครองขนาดเล็กที่สามารถนำมา พิจารณา คือ ข้อมูลระดับตำบล โดยพิจารณาถึงความหนาแน่นที่มีหน่วยเป็นคนต่อ ตร.กม. ในส่วนที่เกี่ยวกับประชากรนั้นทางจังหวัดได้มีการทำสถิติและเก็บข้อมูลอยู่แล้ว แต่ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดพื้นที่ตำบลยังไม่ได้จัดทำเป็นทางการ แม้แต่เส้นแบ่งเขตการปกครองก็ยังไม่แน่นอน ในการวิเคราะห์จึงได้ยึดเอาเส้นแบ่งเขตการปกครองระดับตำบลจากแผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี มาตราส่วน 1 : 50,000 ของหน่วยแผนที่สถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหลัก คำนวณพื้นที่ด้วยเครื่องวัดแผนที่ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับพื้นที่อำเภอและพื้นที่จังหวัดของกรมการปกครอง ซึ่งอาจจะไม่ถูกต้องแน่นอน แต่คงพอจะทำให้เห็นภาพรวมๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การแบ่งกลุ่มความหนาแน่นของประชากรในระดับตำบล ได้จากการแบ่งกลุ่มข้อมูลความหนาแน่นของประชากร (ดูภาคผนวก)

ปี พ.ศ. 2509 แบ่งออกได้ 8 กลุ่ม มีความแตกต่างของความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ น้อยกว่า 50 คนต่อ ตร.กม. จนถึงมากกว่า 5,000 คน ต่อ ตร.กม. ส่วนในปี พ.ศ. 2521 แบ่งได้เป็น 8 กลุ่มเช่นกัน มีความแตกต่างของความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ น้อยกว่า 70 คน

จะทำให้สามารถมองเห็นความแตกต่างได้ค่อนข้างชัดเจน ระหว่างตำบลที่มีพื้นที่อยู่ในเขตเทศบาล และเขตสุขาภิบาล กับตำบลที่มีพื้นที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2509 แบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นของประชากรออกได้เป็น 8 กลุ่มด้วยกันคือ

- กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 50 คน ต่อ ตร.กม. มี 5 ตำบล
- กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 50 - 110 คน ต่อ ตร.กม. มี 21 ตำบล
- กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 110 - 150 คน ต่อ ตร.กม. มี 21 ตำบล
- กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 150 - 250 คน ต่อ ตร.กม. มี 19 ตำบล
- กลุ่มที่ 5 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 250 - 350 คน ต่อ ตร.กม. มี 15 ตำบล
- กลุ่มที่ 6 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 350 - 500 คน ต่อ ตร.กม. มี 2 ตำบล
- กลุ่มที่ 7 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 500 - 700 คน ต่อ ตร.กม. มี 4 ตำบล
- กลุ่มที่ 8 ความหนาแน่นประชากรมากกว่า 700 คน ต่อ ตร.กม. มี 1 ตำบล

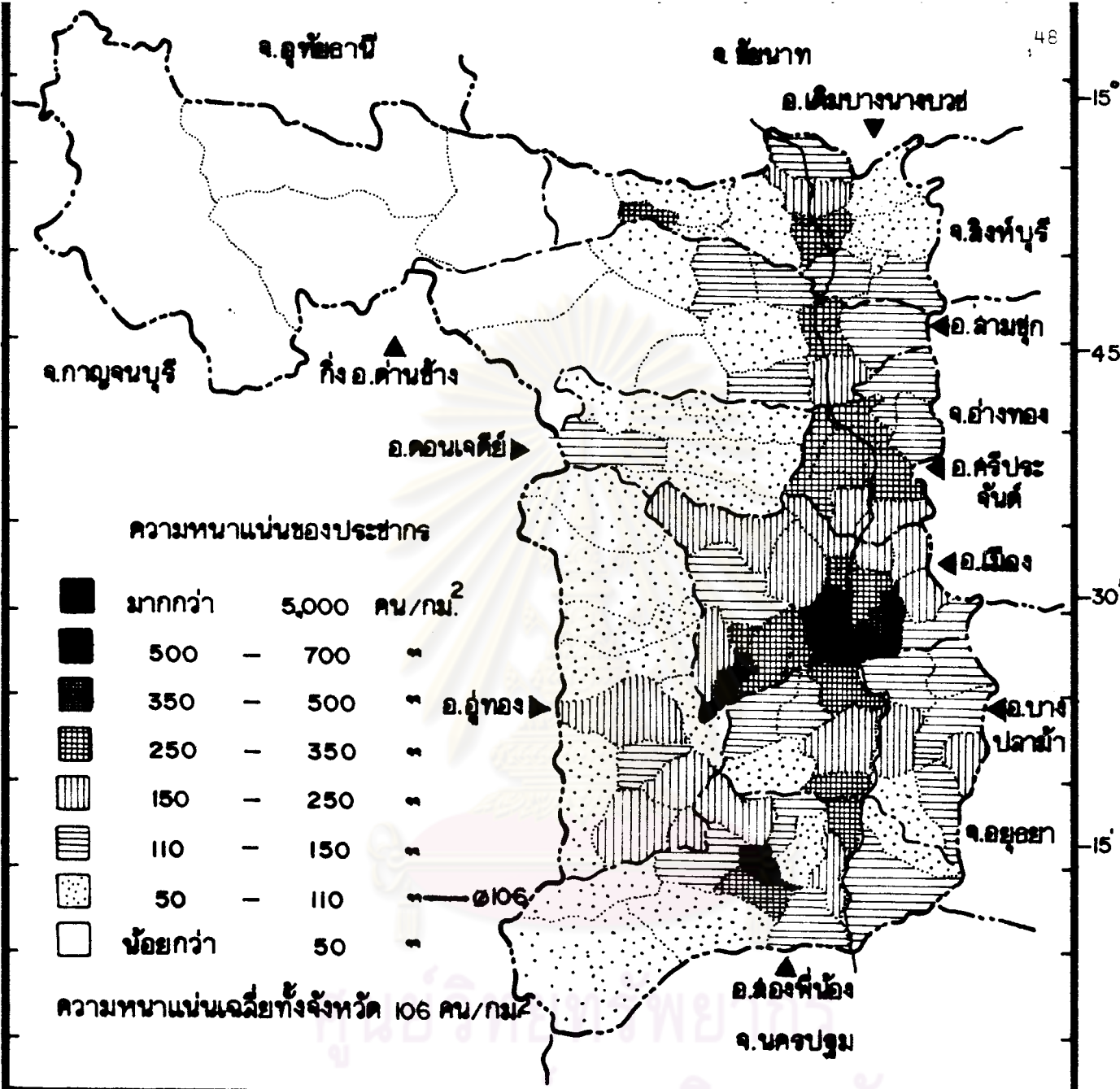
พื้นที่ของเทศบาลจะอยู่ในกลุ่มที่มีความหนาแน่นสูงคือ กลุ่มที่ 7 และกลุ่มที่ 8 ส่วนพื้นที่ตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล จะกระจัดกระจายกันอยู่เกือบทุกกลุ่มตั้งแต่ กลุ่มที่ 1 ถึงกลุ่มที่ 6 กลุ่มที่มีความหนาแน่นสูงส่วนใหญ่จะกระจุกตัวกันอยู่แถบที่ราบลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี โดยเฉพาะตอนกลางของจังหวัด ส่วนกลุ่มที่มีความหนาแน่นน้อยอยู่ในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 จะกระจัดกระจายอยู่แถบรอบนอก โดยเฉพาะบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือและทิศเหนือ

สำหรับการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2521 ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกับปี พ.ศ. 2509 ซึ่งแบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นของประชากรได้เป็น 8 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 ความหนาแน่น ประชากร น้อยกว่า 70 คนต่อ ตร.กม. มี 5 ตำบล
- กลุ่มที่ 2 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 70- 120 คน ต่อ ตร.กม. มี 19 ตำบล
- กลุ่มที่ 3 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 120-180 คน ต่อ ตร.กม. มี 26 ตำบล
- กลุ่มที่ 4 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 180-240 คน ต่อ ตร.กม. มี 13 ตำบล
- กลุ่มที่ 5 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 240-320 คน ต่อ ตร.กม. มี 18 ตำบล
- กลุ่มที่ 6 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 320-500 คน ต่อ ตร.กม. มี 3 ตำบล
- กลุ่มที่ 7 ความหนาแน่นประชากรตั้งแต่ 500-1000 คนต่อ ตร.กม. มี 3 ตำบล
- กลุ่มที่ 8 ความหนาแน่นประชากรมากกว่า 6,000 คนต่อ ตร.กม. มี 1 ตำบล

สภาพการกระจายตัวทั่วไปยังคงคล้ายคลึงกับปี พ.ศ. 2509 ตำบลที่มีความหนาแน่นสูงสุด ก็ยังเป็นตำบลท่าพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีเช่นเดิม ส่วนกลุ่มที่ 7 ซึ่งมีความหนาแน่นเป็นอันดับสอง ก็มีเทศบาลตำบลสองพี่น้อง และตำบลรั้วใหญ่ กับตำบลท่าระหัดซึ่งมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี สำหรับตำบลที่มีประชากรค่อนข้างหนาแน่น ยังเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี พื้นที่หนาแน่นเบาบางจะอยู่บริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือ และบางส่วนของภาคเหนือ อันเป็นบริเวณที่มีความเสี่ยงเปรียบอันเนื่องมาจากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพของภูมิประเทศ

จากการพิจารณาถึงความหนาแน่นของประชากรปี พ.ศ. 2509 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2521 จะเห็นว่าชุมชนที่มีประชากรหนาแน่นสูง คือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีกับเทศบาลตำบลสองพี่น้อง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่าตำบลอื่น ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นต่ำก็เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตกิ่งอำเภอท่าช้าง

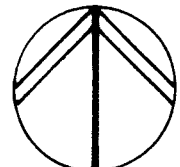

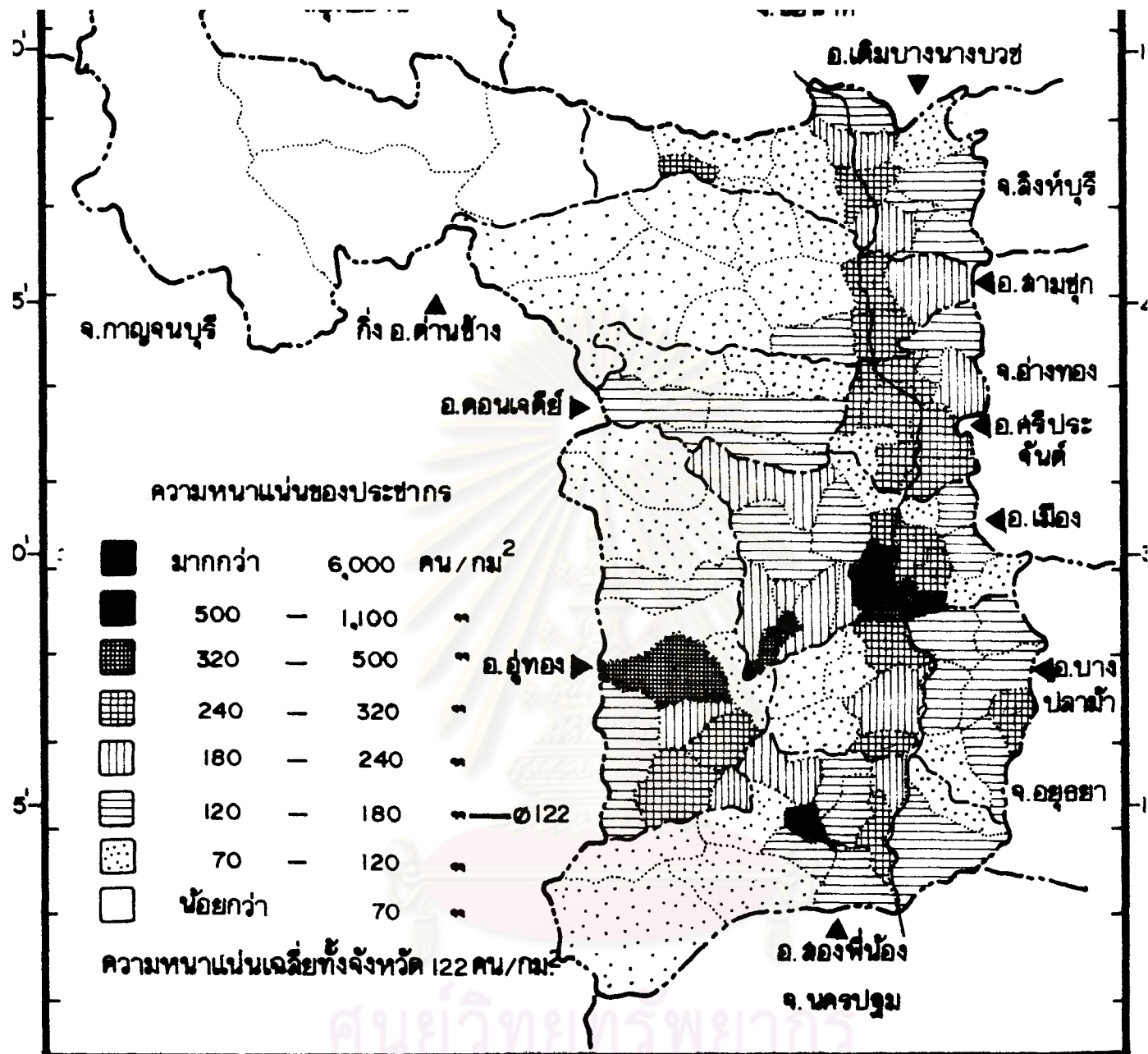
การขยายตัวชุมชนติดแวกกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของบางสี

แสดง: ความหนาแน่นของประชากร จ. สุพรรณบุรี พ.ศ. 2509

- สัญลักษณ์: --- เส้นแบ่งเขตจังหวัด
 - - - - - เส้นแบ่งเขตอำเภอ
 เส้นแบ่งเขตตำบล

แผนที่ 3.9

การขยายตัวชุมชนกับการดูเฉลี่ยเอกลักษณ์ของบางลี่

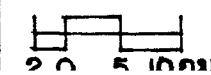
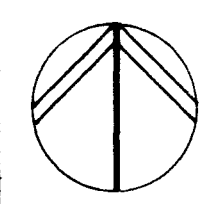

แสดง: ความหนาแน่นของประชากร จ.ฉะพระธรณบุรี พ.ศ.2521

สัญลักษณ์: ———— เส้นแบ่งเขตจังหวัด
 ———— เส้นแบ่งเขตอำเภอ
 เส้นแบ่งเขตตำบล

ที่มา: ตารางที่ ๗ ช่อง (๑) และ แผนที่ ๓.๒

แผนที่ 3.10

4.2.3 การวัดการกระจายตัวของประชากร (ดูแผนภูมิ 3.4 และภาคผนวก)

การวัดการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่ เป็นการตรวจสอบว่าประชากรในพื้นที่ต่างๆ มีการรวมตัวหรือกระจายตัวอย่างไร ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการโยกย้ายถิ่นและระดับการพัฒนาของพื้นที่ได้บ้างพอสมควร การวัดการกระจายตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้วิธีหาค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (CONCENTRATION INDEX)¹ และ LORENZ CURVE² โดยพิจารณาความหนาแน่นของประชากรในระดับตำบล

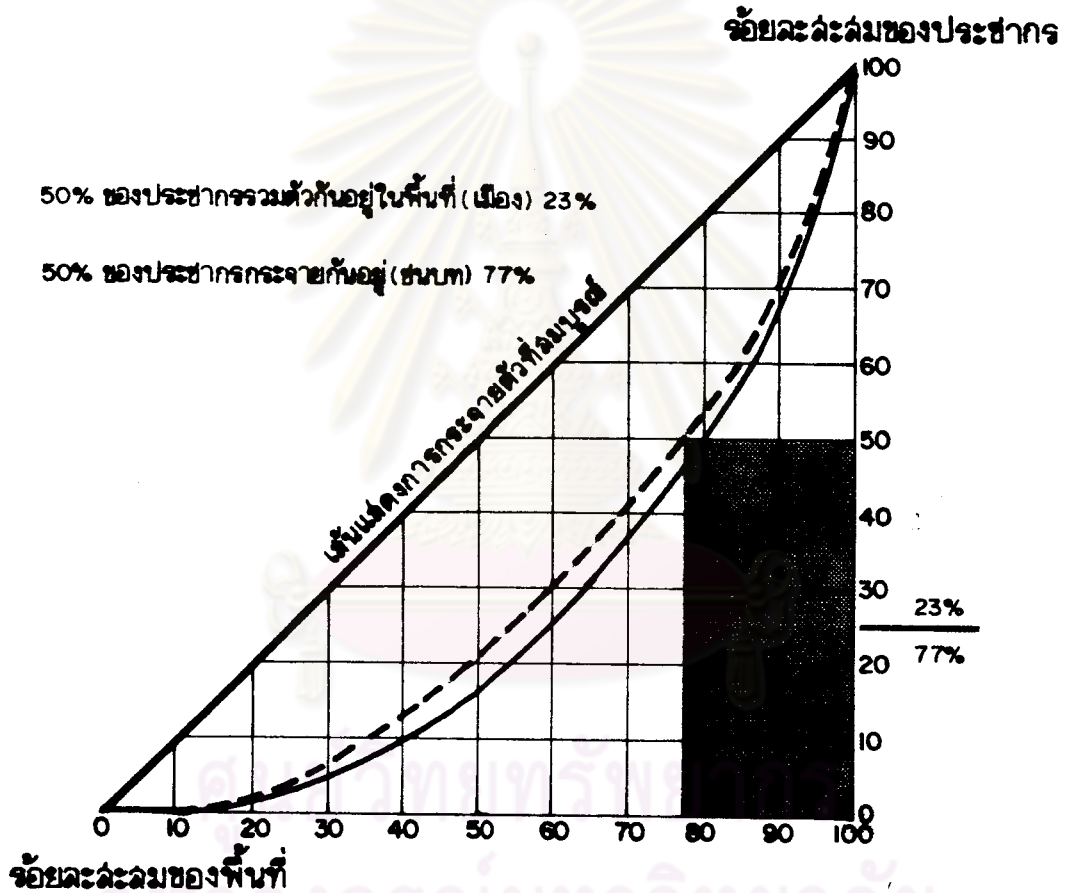
การกระจายตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2509 มีความแตกต่างของความหนาแน่นของประชากร ระหว่างตำบลที่มีความหนาแน่นสูงกับตำบลที่มีความหนาแน่นต่ำถึง 5,384 เท่าตัว คือ ตำบลท่าพี่เลี้ยงในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีความหนาแน่นของประชากร 5,384 คน ต่อ ตร.กม. แต่ตำบลลองศึพระมีความหนาแน่นของประชากร 1 คนต่อตร.กม. เท่านั้น ส่วนค่าดัชนีการรวมตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2509 เท่ากับ 0.3501

¹ ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร จะเปลี่ยนแปลงอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าดัชนีการรวมตัวเข้าใกล้ 0 แสดงว่าการกระจายตัวของประชากรสูง แต่ถ้าค่าดัชนีการรวมตัวเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีการรวมตัวของประชากรสูง

² LORENZ CURVE พิจารณาจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สมบูรณ์ ยิ่งเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้น (ในแต่ละปี) เข้าใกล้เส้นแสดงการกระจายตัวที่สมบูรณ์สักเท่าไร ก็ยิ่งแสดงว่ามีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มากเท่านั้น

LORENZ CURVES แสดงการกระจายตัวของประชากรในระดับ

ตำบลของจังหวัดอุพธรณบุรี พ.ศ. 2509 - 2521

————— เส้นแสดงการกระจายตัวของประชากร ปี พ.ศ. 2509

----- เส้นแสดงการกระจายตัวของประชากร ปี พ.ศ. 2521

ในปี พ.ศ. 2521 ลักษณะการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงมีเค้าโครงเหมือนปี พ.ศ. 2509 มีการกระจายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่กลับมีความแตกต่างระหว่างตำบลที่มีความหนาแน่นสูงกับตำบลที่มีความหนาแน่นต่ำเพิ่มมากขึ้นถึง 6,134 เท่าตัว คือตำบลท่าพี่เลี้ยง มีคนรวมหนาแน่นของประชากร 6,134 คนต่อ ตร.กม. แต่ตำบลองค์พระมีความหนาแน่นของประชากร 1 คน ต่อ ตร.กม. เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2509 ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีในปี พ.ศ. 2521 เท่ากับ 0.3154

จากค่าดัชนีการรวมตัวของประชากรและจาก LORENZ CURVE ในแผนภูมิที่

3.4 จะเห็นว่ายังมีการรวมตัวของประชากรค่อนข้างมาก ประกอบกับความแตกต่างของความหนาแน่นของแต่ละตำบลมีสัดส่วนสูงมาก ลักษณะดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพที่ตั้งของชุมชน ทั้งทางด้านภูมิประเทศและระดับของการพัฒนาในพื้นที่ อันเป็นลักษณะเด่นชัดของความไม่เป็นเมืองและชนบท ลักษณะดังกล่าวทำให้คาดหมายได้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายของประชากรในพื้นที่ที่เสียเปรียบหรือมีระดับการพัฒนาดำ ้ไปสู่พื้นที่ที่ได้เปรียบหรือที่มีระดับการพัฒนาสูง กับแสดงให้เห็นถึงการโยกย้ายที่ยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะยังมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์หลงเหลืออยู่ในบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นเบาบางมาก จึงน่าจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ระดับการพัฒนาของชุมชนแต่ละแห่งใกล้เคียงกัน จะทำให้การกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มีมากขึ้นกับช่วยลดการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในแต่ละชุมชน และส่งเสริมให้ความหนาแน่นของประชากรสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ การโยกย้ายถิ่นและการขยายการธรรมชาติก็จะเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ เศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชากรโดยส่วนรวมมีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม

4.2.4 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

4.2.4(1) การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระหว่าง พ.ศ. 2509 - 2521

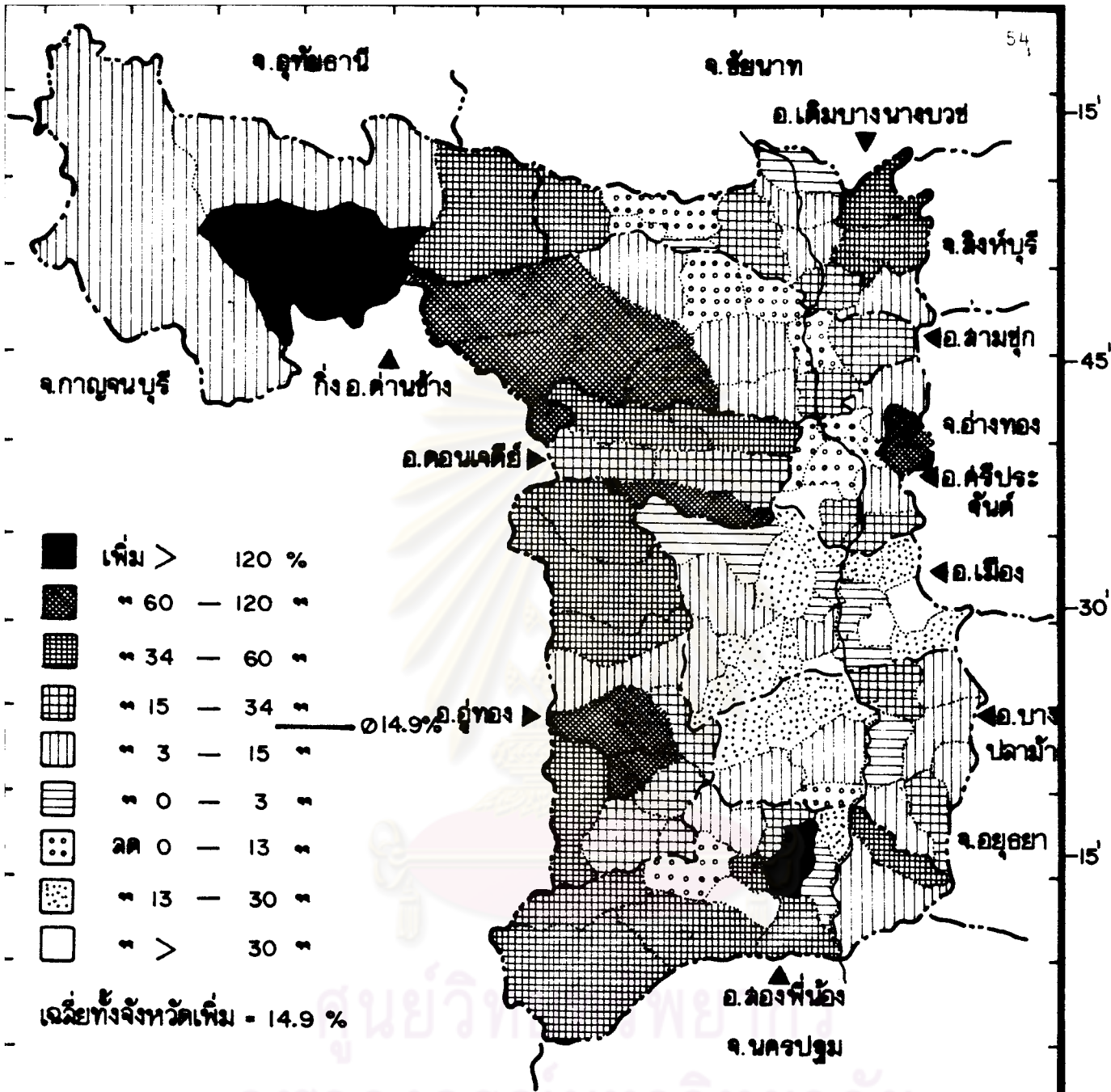
(ดูแผนที่ 3.11, 3.12 และภาคผนวก)

ในช่วง 12 ปี คือปี พ.ศ. 2509 - 2521 จังหวัดสุพรรณบุรีมีประชากรเพิ่มขึ้นทั้งหมด 88,632 คน หรือเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 14.9 เฉลี่ยเป็นร้อยละ 1.2 ต่อปี เป็นอัตราที่มิการเพิ่มของประชากรค่อนข้างต่ำ คาดว่าสาเหตุคงจะเกิดจากการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติมีอัตราต่ำ ก็มีการอพยพย้ายออกของประชากรในพื้นที่มากกว่าปกติ ทั้งนี้เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและถูกนำมาใช้ประโยชน์เกือบหมด การขยายพื้นที่ในการเกษตรกรรมมีน้อย การพาณิชย์กรรมและการอุตสาหกรรมก็ยังขยายตัวไม่มากนัก โดยเฉพาะไม่มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่ สาเหตุดังกล่าวทำให้อิทธิพลในการดึงดูดให้มีการอพยพเข้าน้อย นอกจากนี้จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร อันเป็นศูนย์กลางที่มีอิทธิพลมากที่สุดของประเทศ ย่อมถูกอิทธิพลของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรอบดูดกลืนทรัพยากรบางอย่างของพื้นที่ เช่น การอพยพของประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานในพื้นที่มายังกรุงเทพมหานคร เพื่อรับบริการบริการด้านการศึกษาและแสวงหางานทำ เป็นต้น

สำหรับในเขตพื้นที่ระดับอำเภอ ปรากฏว่าอำเภออู่ทองมีประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 44.9 ในขณะที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรีซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของจังหวัด ประชากรกลับลดลงถึงร้อยละ 7 อันเป็นอำเภอเดียวที่ประชากรลดลง ส่วนในพื้นที่ระดับตำบล โดยทั่วไปตำบลที่มีความหนาแน่นต่ำจะมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูง ยกเว้นตำบลที่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดหรือของอำเภอบางแห่ง เช่น เทศบาลตำบลสองพี่น้อง สุขาภิบาลอู่ทอง จะมีอัตราการเพิ่มของประชากรในระดับสูง ส่วนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีระดับการเพิ่มของประชากรค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ตำบลอื่นๆ ในเขตอำเภอเดียวกันมีประชากรลดลงเกือบทุกตำบล

4.2.4(2) บริเวณพื้นที่ที่รับการเพิ่มของประชากรส่วนใหญ่ (ดูแผนที่ 3.11, 3.12 และภาคผนวก)

จากการแบ่งกลุ่มการเปลี่ยนแปลงประชากร โดยวิธีประมาณความถี่ของการเพิ่มเป็นร้อยละของการเพิ่มทั้งจังหวัดระหว่าง พ.ศ. 2509 - 2521 แบ่งออกได้เป็น 9 กลุ่มด้วยกันคือ

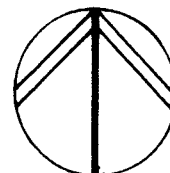

การขยายตัวชุมชนเมืองเกี่ยวกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของบางลำ

แสดง: การเปลี่ยนแปลงประชากรเขตตำบลใน พ.ศ. 2521
เป็นร้อยละจากจำนวนประชากร พ.ศ. 2509

สัญลักษณ์: ----- เส้นแบ่งเขตจังหวัด
----- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
..... เส้นแบ่งเขตตำบล

แผนที่ 3.11

กลุ่มที่ 1 ประชากรลดลงมากกว่าร้อยละ 30 มี 5 ตำบลด้วยกัน ลดมากที่สุดคือ ตำบลเนินพระปรากฏ์ ในเขตอำเภอสังขละบุรี ลดลงถึงร้อยละ 58

กลุ่มที่ 2 ประชากรลดลงระหว่างร้อยละ 13-30 มี 9 ตำบล ส่วนใหญ่จะเป็น ตำบลในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี กับมีตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล 2 ตำบล คือ ตำบลบางปลาหมอ ลดลงร้อยละ 22 และตำบลโพธิ์พระยาลดลงร้อยละ 14

กลุ่มที่ 3 ประชากรลดลงระหว่างร้อยละ 0 - 13 มี 11 ตำบล มีตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล 3 ตำบลคือ ตำบลลั่นทม ลดลงร้อยละ 10 ตำบลศรีประจันต์ลดลงร้อยละ 7 และตำบลสามชุกลดลงร้อยละ 3

กลุ่มที่ 4 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 0-3 มี 6 ตำบล มีตำบลที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย 2 ตำบล คือ ตำบลท่าระหัดและตำบลรั้วใหญ่ มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 เท่ากัน

กลุ่มที่ 5 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 3-15 มี 24 ตำบล มีตำบลที่มีสุขาภิบาลตั้งอยู่ 4 ตำบล และมีตำบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาล 1 ตำบล คือ ตำบลท่าพี่เลี้ยง (เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี) มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 13

กลุ่มที่ 6 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 15-34 มี 15 ตำบล มีตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลอยู่ 5 ตำบล

กลุ่มที่ 7 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 34-60 มี 11 ตำบล มีตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล 1 ตำบล และมีตำบลที่มีเทศบาลตั้งอยู่ 1 ตำบลคือเทศบาลตำบลสังขละบุรี มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 54

กลุ่มที่ 8 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 60-120 มี 5 ตำบล มีตำบลที่เป็นที่ตั้งของสุขาภิบาล 2 ตำบล คือ ตำบลลุ่มทองเพิ่มขึ้นร้อยละ 77 และตำบลหนองหญ้าไทร เพิ่มขึ้นร้อยละ 80

กลุ่มที่ 9 ประชากรเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 120-200 มี 2 ตำบล คือ ตำบล...

โดยทั่วไปจะเห็นว่าพื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มสูงในจังหวัดสุพรรณบุรี จะเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นเบาบาง กับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ 2 ประการด้วยกัน คือ ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นเบาบาง ยังมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเหลืออยู่ บริเวณที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากคือ ทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด มีลักษณะพื้นที่ เหมาะกับการทำไร่ทำสวน และบางพื้นที่ยังมีป่าไม้หลงเหลืออยู่ ก็อาจเป็นเหตุให้ประชากรบางส่วนอพยพเข้าไปค้นต้นไม้ ทำลายป่าเพื่อทำไร่ สื่อนลอย ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี ถูกจับจองจนเกือบจะไม่มีเหลือ ส่วนสาเหตุประการที่สองที่ประชากรเพิ่มมากในเขตพื้นที่ที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูง อาจละเนื่องมาจากพื้นที่เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัด เช่น เทศบาลตำบลสองพี่น้อง มีประชากรเพิ่ม 3,724 คน หรือประมาณร้อยละ 54 ศูนย์บาลอุทงซึ่งมีรายได้มากที่สุดในบรรดาสุขาภิบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี (2517-2521) มีประชากรเพิ่ม 12,395 คน หรือร้อยละ 77

4.2.4(3) พื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ACTIVE AREA)

(ดูแผนที่ 3.11 และ 3.12)

พื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น ทางแถบทิศตะวันตก ตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ กับพื้นที่บางส่วนของทางตอนเหนือและทางด้านตะวันออกของจังหวัด แบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มที่ 1 เกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตำบลในบริเวณนี้จะมีพื้นที่ค่อนข้างมากและมีประชากรค่อนข้างเบาบาง คือ ตำบลด่านช้าง ตำบลหนองหญ้าไซ และตำบลหนองสำราญ รวมกันเพิ่มถึง 24,864 คน หรือประมาณร้อยละ 72 สาเหตุก็คงเนื่องมาจากมีที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาก สำหรับตำบลด่านช้างซึ่งเป็นที่ตั้งของกิ่งอำเภอด่านช้าง แยกมาจากอำเภอเดิมบางนางบวช มาเป็นกิ่งอำเภอเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ทำให้มีการอพยพเข้ามาเพื่อแสวงหาอาชีพและรายได้ เพื่อสนองบุคคลที่ย้ายเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของกิ่งอำเภอด่านช้างมีป่าไม้หลงเหลืออยู่บ้าง อาจทำให้มีการอพยพเข้ามาเพื่อบุกรุกที่ดิน เพื่อโค่นไม้กับบางกลุ่มก็บุกรุกมา

กลุ่มที่ 2 อยู่บริเวณด้านตะวันตกของจังหวัด คือ ตำบลไร่รถ ตำบลบ้านโง้ง และตำบลตอนคา มีประชากรเพิ่มขึ้นรวม 12,361 คน หรือประมาณร้อยละ 51 กลุ่มนี้มีลักษณะของพื้นที่คล้ายกลุ่มที่ 1 แต่มีพื้นที่ไม่มากเท่ากลุ่มที่ 1 มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างเบาบาง เหตุที่มีประชากรเพิ่มมากขึ้นก็คงเนื่องมาจากยังมีที่ดินรกร้างว่างเปล่าพอให้สามารถสับจองเพื่อทำกินได้

กลุ่มที่ 3 อยู่บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด ประกอบด้วยตำบลทุ่งอง ตำบลยั้งทะเลยา ตำบลจรเข้สามพัน ตำบลทุ่งคอก ตำบลล่องพี่น้อง ตำบลต้นตาล ตำบลบางเลน มีประชากรเพิ่มขึ้นรวมกัน 36,369 คน หรือประมาณร้อยละ 50 ในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีทั้งตำบลที่มีพื้นที่มาก เช่น ตำบลทุ่งคอกและตำบลที่มีพื้นที่น้อยคือ เทศบาลตำบลล่องพี่น้อง ในกลุ่มนี้มีตำบลที่มีระดับการพัฒนาค่อนข้างสูง คือ เทศบาลตำบลล่องพี่น้อง และสุขาภิบาลอ่างทอง ฉะนั้นสาเหตุก็คงเนื่องจากบริเวณแถบนี้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกกับมีโอกาสดำเนินการแสวงหาอาชีพและรายได้

กลุ่มที่ 4 อยู่บริเวณตอนเหนือของจังหวัด มี 2 ตำบล คือ ตำบลโคกช้างและตำบลทุ่งคลี เพิ่มขึ้น 2,932 คน หรือประมาณร้อยละ 37 เป็นตำบลที่มีเนื้อที่ขนาดกลาง มีความหนาแน่นประชากรเบาบาง ดังนั้นการเพิ่มของประชากรในพื้นที่ คาดว่าน่าจะเกิดจากการเพิ่มตามธรรมชาติและการอพยพเข้ามาแสวงหาที่ทำงาน ทั้งนี้เพราะการชลประทานดี กับอยู่ติดกับศูนย์กลางที่สำคัญทางตอนเหนือของจังหวัดคือ สุขาภิบาลเขาพระและสุขาภิบาลนางบัว

กลุ่มที่ 5 มีเพียงตำบลเดียว คือ ตำบลปลายนา มีประชากรเพิ่มขึ้น 3,947 คน หรือประมาณร้อยละ 108 เป็นตำบลที่มีเนื้อที่ขนาดกลาง มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างต่ำ แต่มีการชลประทานดี กับอยู่ติดกับศูนย์กลางชุมชนของอำเภอคือ สุขาภิบาลศรีประสันท์ เข้าใจว่าสภาพของพื้นที่และอิทธิพลของศูนย์กลาง คงจะเป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดให้มีการเพิ่มของประชากร

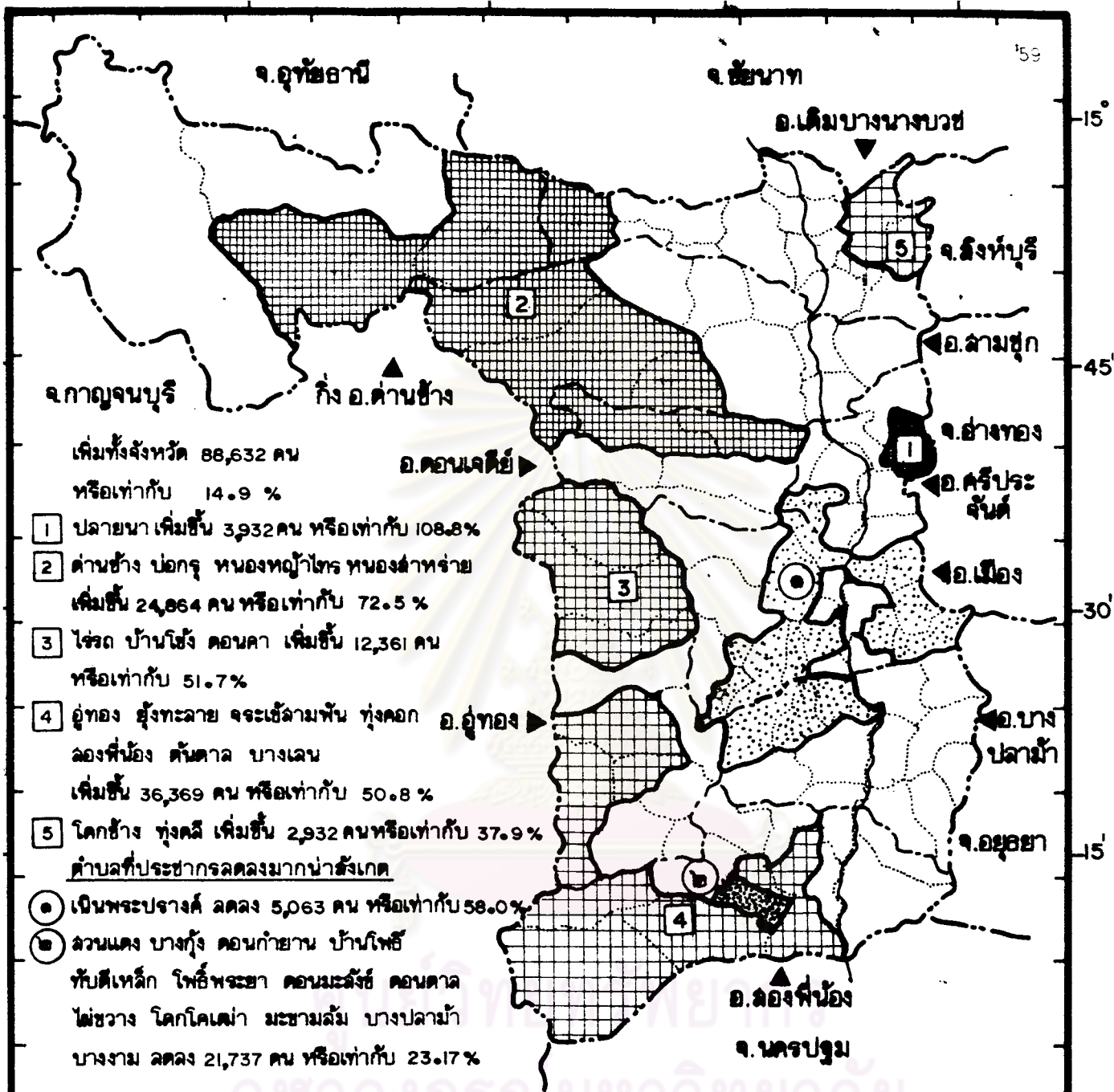
สรุป จะเห็นว่าพื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มักจะอยู่ในพื้นที่ ที่เปิดโอกาสให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ได้ เช่น พื้นที่ที่มีที่ดินรกร้างว่างเปล่า พื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวก หรือพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาและสภาพเศรษฐกิจสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ

4๒2.4 (4) พื้นที่ที่มีประชากรลดลง (PASSIVE AREA) (ดูแผนที่ 3.11 และ 3.12)

กลุ่มแรกจะเกาะกลุ่มกันอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรีเป็นส่วนใหญ่ ถึง 10 ตำบล กับ 2 ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอบางปลาม้า และ 1 ตำบลในเขตอำเภอกอฉกริประสันต์ รวม 13 ตำบล มีประชากรลดลงรวมทั้งสิ้น 21,737 คน หรือประมาณร้อยละ 23 ซึ่งจะสังเกตได้ว่าพื้นที่บริเวณนี้จะเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่นปานกลางเป็นส่วนใหญ่สาเหตุที่ทำให้ประชากรลดลงคาดว่าจะเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกเนื่องจากสภาพพื้นที่บริเวณนี้อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม พื้นที่ถูกจับจองและทำกินจนเกือบหมดโดยเจ้าของเดิม ประการที่สองเชื่อมโยงกับเหตุผลประการแรก เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำให้รายได้จากการเกษตรกรรมค่อนข้างสูง ทำให้ประชากรในพื้นที่มีระดับรายได้สูงตามไปด้วย สามารถที่จะส่งเสียให้ประชากรในวัยเรียนออกไปศึกษาในพื้นที่ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าในพื้นที่ของตนเอง และประชากรเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว บางส่วนก็มิได้กลับมาประกอบอาชีพยังภูมิลำเนาเดิมของตัวเอง กับอีกส่วนหนึ่งคือ ประชากรที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน ไม่มีโอกาสในการเป็นเจ้าของที่ดิน เพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำให้เจ้าของเดิมไม่ยอมขาย จำเป็นต้องอพยพโยกย้ายไปยังถิ่นอื่นเพื่อแสวงหาที่ทำกินใหม่

กลุ่มที่ 2 มีเพียงตำบลเดียวคือ ตำบลเนินพระปรางค์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอสองพี่น้อง มีความหนาแน่นค่อนข้างต่ำ และมีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลตำบลสองพี่น้อง สมมติฐานว่าการลดลงของประชากร น่าจะเกิดจากอิทธิพลของเทศบาลตำบลสองพี่น้อง ดึงดูดประชากรบางส่วนกับบริเวณใกล้เคียง เช่น ตำบลทุ่งคอกและตำบลบ่อสุพรรณ ซึ่งมีประชากรเบาบางและมีพื้นที่ค่อนข้างมาก ดึงดูดให้ประชากรอีกส่วนหนึ่งอพยพ เข้าไปในพื้นที่ เพื่อแสวงหาที่ดินทำกิน

ในเขตพื้นที่ที่มีประชากรลดลงคือ พื้นที่ที่มีประชากรอพยพย้ายออกมากกว่าย้ายเข้า รวมกับอัตราการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติ สำหรับจังหวัดสุพรรณบุรี บริเวณที่มีประชากรลดลงค่อนข้างมากจะอยู่บริเวณลำน้ำสุพรรณบุรีตอนกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การ

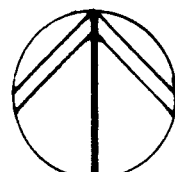

การขยายตัวชุมชนติดแนวกับการดูเฉลี่ยเอกลักษณ์ของบางดี

แสดง: เขตที่มีประชากรเปลี่ยนแปลงเป็นที่น่าสังเกต
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2509 - 2521

- สัญลักษณ์:**
- เขตที่ประชากรเพิ่มขึ้น
 - เขตที่ประชากรลดลง
 - เส้นแบ่งเขตจังหวัด
 - เส้นแบ่งเขตอำเภอ
 - เส้นแบ่งเขตตำบล

แผนที่ 3.12

ออกเพื่อแสวงหาอาชีพอื่นหรือพื้นที่เพาะปลูกยังถิ่นอื่น ประกอบกับเส้นทางคมนาคมสะดวกเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การอพยพเคลื่อนย้ายสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประชากรวัยแรงงานและวัยเรียนซึ่งต่างก็มุ่งไปยังพื้นที่ที่มีระบบการพัฒนาสูง อีกทั้งจังหวัดสุพรรณบุรีเองก็ยังคงอยู่ในเขตอิทธิพลของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลโดยรอบ ดังนั้นอิทธิพลของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรอบย่อมมีส่วนดึงดูดประชากรบางส่วนให้อพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

4.3 การคมนาคม

ถ้าย้อนหลังลงไปประมาณ 30 ปีก่อน การคมนาคมหลักของจังหวัดสุพรรณบุรีจะเป็นทางน้ำ การติดต่อนอกเขตจังหวัดโดยเฉพาะกับกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียงเช่น ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ฯลฯ จะไปได้เพียงทางเรือทางเดียว การคมนาคมภายในจังหวัดมีเพียงถนนสายสั้นๆ เพียงไม่กี่สายที่สามารถใช้ได้ตลอดปี นอกนั้นจำเป็นต้องใช้ทางสาธารณะหรือทางเกวียนบ้างในช่วงฤดูแล้ง ส่วนในฤดูน้ำหลากประมาณ 3 เดือนต้องการใช้การสัญจรทางน้ำ

ปัจจุบันการคมนาคมหลักเปลี่ยนจากทางน้ำมาเป็นทางบก ทั้งนี้เพราะสะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลาในการเดินทาง มีถนนที่สามารถใช้ได้ตลอดปีถึงร้อยละ 90 ของที่มีอยู่ พอละจำแนกได้ดังนี้

4.3.1 การติดต่อนอกเขตจังหวัด

ทางรถยนต์ มี

ทางหลวงแผ่นดินสุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ ระยะทาง 194 กม.

ทางหลวงแผ่นดินสุพรรณบุรี-อ่างทอง ระยะทาง 47 กม.

ทางหลวงแผ่นดินสุพรรณบุรี-กาญจนบุรี ระยะทาง 91 กม.

ทางหลวงแผ่นดินสุพรรณบุรี-ชัยนาท ระยะทาง 100 กม.

ทางรถไฟ

มี 1 สายคือ ธนบุรี-สุพรรณบุรี ระยะทาง 142 กม. เริ่มเปิดใช้

ทางเรือ

อาศัยแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคือ

สุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ สุพรรณบุรี-นครชัยศรี และ สุพรรณบุรี-สิงห์บุรี

อาศัยแม่น้ำท่าจีนและคลองชลประทานเป็นเส้นทางคือ

สุพรรณบุรี-ผักไห่ และสุพรรณบุรี-ลาดบัวหลวง

4.3.2 การติดต่อภายในจังหวัด

ทางรถยนต์ ประกอบด้วย

สุพรรณบุรี - เดิมบางนางบัวช่ ระยะทาง 60 กม.

สุพรรณบุรี - ลำมุงก ระยะทาง 37 กม.

สุพรรณบุรี - ศรีประจันต์ ระยะทาง 21 กม.

สุพรรณบุรี - สองพี่น้อง ระยะทาง 70 กม.

สุพรรณบุรี - อู่ทอง ระยะทาง 30 กม.

สุพรรณบุรี - ดอนเจดีย์ ระยะทาง 30 กม.

สุพรรณบุรี - บางปลาม้า ระยะทาง 10 กม.

สุพรรณบุรี - กิ่งอำเภอท่าช้าง ระยะทาง 100 กม.

ทั้งนี้ยังมีทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ทางหลวงท้องถิ่น ติดต่อกันระหว่างอำเภอกับอำเภอ ระหว่างอำเภอกับตำบลและหมู่บ้านทั่วไป โดยมีถนนลูกรัง 673 สาย ความยาวประมาณ 2,142 กม. และถนนดินจำนวน 401 สาย ความยาวประมาณ 1,058 กม.¹

¹ สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, แนะนำจังหวัดสุพรรณบุรี. (สิงหาคม 2520) หน้า 40-42.

ทางเรือ

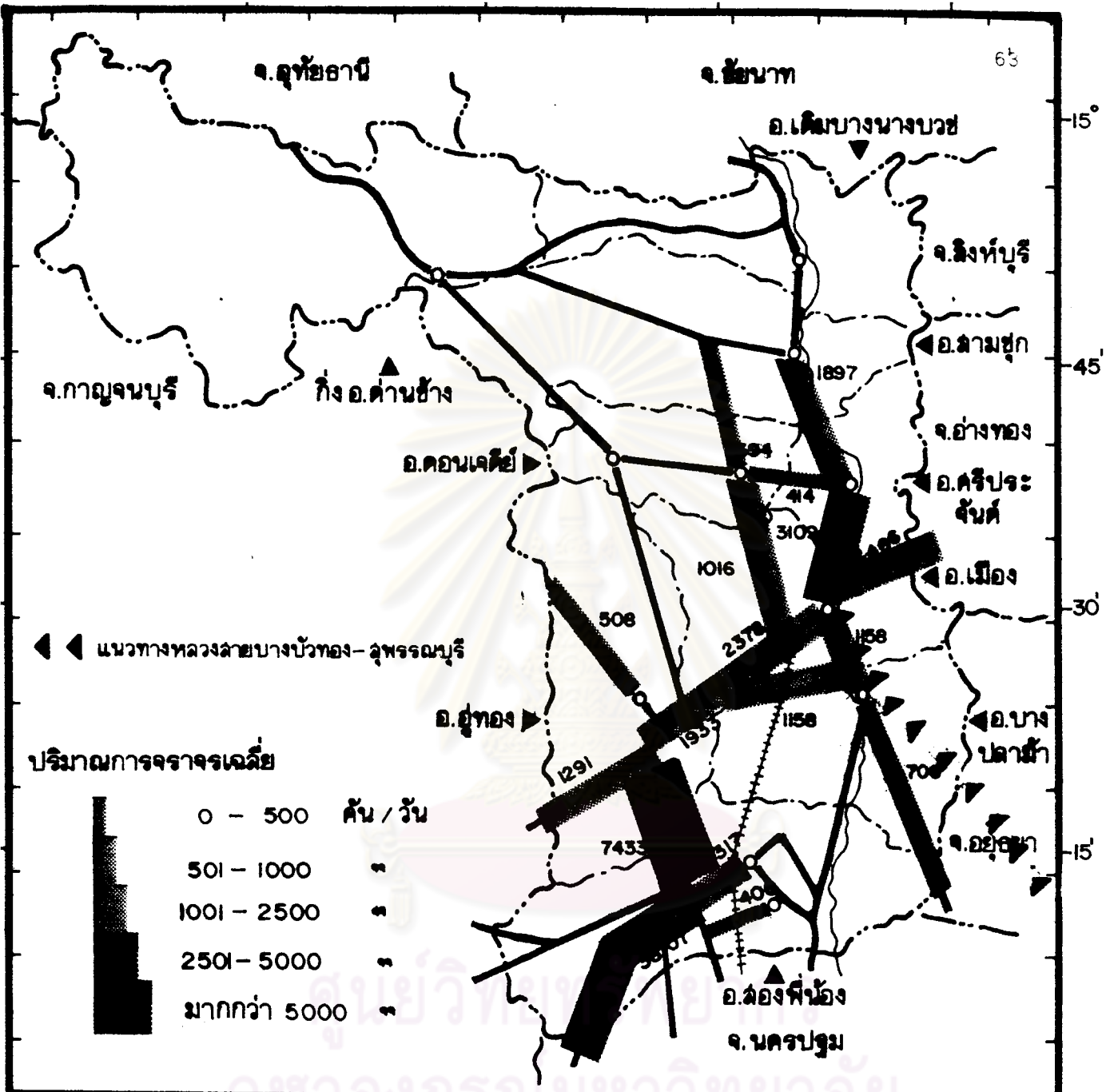
อาศัยแม่น้ำท่าจีนติดต่อกันได้ทั้งปี ตั้งแต่อำเภอเดิมบางนางบวช ผ่านอำเภอลำลูกก
อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า และอำเภอล่องหน้อง

อาศัยคลองชลประทาน ตั้งแต่อำเภอบางปลาม้าถึงเขตจังหวัดที่อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอ
ผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนในช่วงน้ำหลากตามที่ราบลุ่มทั่วไป การติดต่อระหว่างหมู่บ้านและตำบลใช้เรือพื้นบ้าน
ติดต่อกัน

การคมนาคมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ถึง
ความสำคัญและบทบาทของแต่ละชุมชน เพราะการติดต่อสื่อสารที่สะดวก ปลอดภัย จะเป็นปัจจัยที่ส่งผล
ให้ชุมชนนั้นมีโอกาสได้รับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ในปัจจุบันการคมนาคมทางบกของจังหวัด
สุพรรณบุรี มีความสะดวก รวดเร็วและสำคัญที่สุด ทั้งนี้โดยอาศัยถนนมาลัยแมนเป็นถนนสายหลัก
จากปริมาณการจราจรทางรถยนต์ปี พ.ศ. 2520 (ดูแผนที่ 3.13) ของกรมทางหลวง จะเห็นว่า
ปริมาณการจราจรในถนนสายมาลัยแมนสูงสุดในช่วงระหว่างอำเภอล่องหน้องกับอำเภออุทุมพร ถึง
ประมาณ 7,433 คันต่อวัน ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงต้นของการเดินทางเข้าสู่จังหวัดสุพรรณบุรี จากนั้น
ก็จะแยกไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยมีปริมาณการจราจรต่อวันสูงสุดช่วงแยกเข้าอำเภอเมืองสุพรรณบุรี
จากแผนที่ 3.13 พอจะสังเกตเห็นได้ว่าอำเภอเมืองสุพรรณบุรีเป็นเขตพื้นที่ที่มีการเดินทางติดต่อสูงสุด
โดยมาจากทุกทิศทุกทาง ด้วยความเป็นศูนย์กลางของจังหวัดกับมีท่าเรือที่ตั้งได้เปรียบ ส่วนอำเภอ
อื่นๆ มีปริมาณการจราจรผ่านเขต มีจำนวนใกล้เคียงกันคือประมาณ 1,000 - 2,000 คันต่อวัน ยกเว้น
ช่วงอำเภอล่องหน้องกับอำเภอศรีประจันต์ มีปริมาณค่อนข้างสูงคือ 3,109 คันต่อวัน ทั้งนี้อาจ
เนื่องมาจากถนนแยกมาจากจังหวัดอ่างทองมาบรรจบ สำหรับอำเภอทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือไม่มี
ข้อมูล แต่พิจารณาจากลักษณะที่ตั้งของพื้นที่ค่อนข้างจะเสียเปรียบ ทั้งนี้เพราะอยู่ห่างไกลทางเส้นทาง
คมนาคมที่สำคัญของภาคตะวันตกและศูนย์กลางที่สำคัญของจังหวัด

อีกประเด็นหนึ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาพิจารณา เพราะต่อไปในอนาคตจะมีความสำคัญกับการ
คมนาคมทางบกของจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างมาก คือการตัดถนนสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ซึ่งมีระยะ

การขยายตัวชุมชนติดแนวกับการสูญเสียเอกลักษณ์ของบางลี่

แสดง: เส้นทางและปริมาณการจราจรจังหวัดอุพธรณบุรี

สัญลักษณ์: ----- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

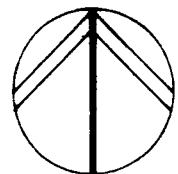
----- เส้นแบ่งเขตอำเภอ

————— เส้นทางรถยนต์

~~~~~ แม่น้ำอุพธรณบุรี

+++++ เส้นทางรถไฟ

แผนที่ 3.13

ติดต่อกับอำเภอ บางพลาม้า และอำเภอ เมืองสุพรรณบุรี หรืออำเภอ อื่นๆ ที่อยู่ทางด้านเหนือของจังหวัด ทั้งนี้โดยเริ่มต้นทางที่อำเภอ บางบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตัดผ่านอำเภอ บางพลาม้า ไปยังอำเภอ เมืองสุพรรณบุรี ซึ่งกำหนดจะแล้วเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2525 ถนนสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี จะทำให้การคมนาคมระหว่างจังหวัดสุพรรณบุรีกับกรุงเทพมหานครคล่องตัว สะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะชุมชนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีและอำเภอ ที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่เหนืออำเภอ เมืองสุพรรณบุรีขึ้นไป ไม่จำเป็นต้องไปใช้ทางหลวงสายมาลัยแมนที่ต้องอ้อมเข้าจังหวัดนครปฐมก่อนจึงตรงมายังจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในอนาคตชุมชนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จะเป็นชุมทางสำคัญของการคมนาคมทางบกสำหรับพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียง

สำหรับการคมนาคมทางรถไฟ เป็นรถไฟสายสั้น ๆ มีสถานีต้นทางที่ธนบุรี สู่ปลายทางที่สถานีสุพรรณบุรี โดยผ่านสถานีต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้ ออกจากสถานีธนบุรี 12.40 น. ถึงสถานีสี่สีราษฎร์ 16.29 น. ถึงสถานีหนองผักชี 16.49 สถานีมะขามล้ม 16.58 น. สถานีสะแกอย่างใหญ่ 17.05 และสถานีสุพรรณบุรี 17.15 น. ใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าทางรถยนต์ถึงเท่าตัว จึงไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ยกเว้นประชากรในเขตพื้นที่ของสถานีในอำเภอ บางพลาม้า ซึ่งอาจไม่สะดวกในการเดินทางด้วยรถยนต์เพราะเป็นพื้นที่รอบนอกของอำเภอ ส่วนใหญ่มักจะใช้ขนส่งสินค้า สถานีสุพรรณบุรีจะเป็นสถานีที่มีรายได้รวมสูงที่สุด โดยเฉพาะจากการขนส่งสินค้า อย่างไรก็ตามก็ดีชุมชนที่มีสถานีรถไฟอยู่ในพื้นที่ นับว่าได้เปรียบในการคมนาคมทางบก (ดูตาราง 3.10, 3.11)

ตารางที่ 3.10 รายได้จากการโดยสารของสถานีรถไฟในจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2516-2519

สถานี	รายได้จากการโดยสาร (บาท)			
	2516	2517	2518	2519
สุพรรณบุรี (อ.เมือง)	84,200	133,100	98,000	91,079
ศรีสำราญ (อ.สองพี่น้อง)	59,800	70,100	63,300	68,225
หนองผักชี (อ.บางปลาม้า)	10,261	-	-	-
มะขามล้ม (อ.บางปลาม้า)	86,074	-	-	75,656
สะแกย่างหมู (อ.บางปลาม้า)	6,514	-	-	-

ตารางที่ 3.11 รายได้จากการบรรทุกสินค้าของสถานีรถไฟในจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2516 - 2519

สถานี	รายได้จากการบรรทุกสินค้า (บาท)			
	2516	2517	2518	2519
สุพรรณบุรี (อ.เมือง)	939,465	1,530,300	2,274,500	2,928,292
ศรีสำราญ (อ.สองพี่น้อง)	12,901	4,400	32,400	46,188
หนองผักชี (อ.บางปลาม้า)	10	-	-	-
บ้านมะขามล้ม (อ.บางปลาม้า)	326	-	-	627
สะแกย่างหมู (อ.บางปลาม้า)	7	-	-	-

ที่มา : การรถไฟแห่งประเทศไทย

ส่วนการคมนาคมทางน้ำ ปัจจุบันลดความสำคัญลงไปมาก การเดินทางของประชากร ส่วนใหญ่จะใช้ทางรถยนต์ ซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่ามาก นอกจากระยะสั้นๆ ก็อาจมีประชากร สัณครกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการขนส่งสินค้า

จากสถิติการสำรวจการขนส่งทางน้ำในลุ่มน้ำภาคกลาง ปี พ.ศ. 2513 ของกรมเจ้าท่า (ดูตาราง 3.12, 3.13, 3.14, 3.15) เป็นข้อมูลระดับอำเภอของอำเภอเมืองสุพรรณบุรี และ อำเภอสองพี่น้อง เป็นข้อมูลค่อนข้างเก่ามาก แต่ก็จะนำมาประกอบการพิจารณา เพื่อให้เห็น ความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอที่สำคัญที่สุดของจังหวัดในอดีตที่ผ่านมา ซึ่ง จะเห็นว่า การเดินทางไกล (ระหว่างจังหวัด) ในปี พ.ศ. 2513 อำเภอสองพี่น้อง มีจำนวนเที่ยว เรือผ่านมากกว่าอำเภอเมืองสุพรรณบุรี โดยเฉพาะเรือที่มาจากด้านใต้คือ กรุงเทพฯ นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม แต่ในขณะที่เดียวกันการเดินทางภายในจังหวัด อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีอิทธิพลและความเป็นศูนย์กลางของจังหวัดที่สำคัญกว่า ส่วนอัตราการบรรทุกสินค้าอำเภอเมือง สุพรรณบุรี มีอัตราการบรรทุกสูงกว่าอำเภอสองพี่น้อง ทั้งสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า คงจะเนื่อง จากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีมีประชากรมากกว่า กับมีความเป็นศูนย์กลางที่มีความสำคัญมากกว่าอำเภอ สองพี่น้อง

การคมนาคมโดยทั่วไปแล้ว พื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มตอนกลาง จะได้เปรียบในการ คมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก โดยเฉพาะชุมชนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จะเป็นชุมชนที่ได้เปรียบมาก ที่สุดทั้งในปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นชุมทางรถยนต์ของจังหวัดที่จะแยกไปยังอำเภออื่น ๆ ได้อย่างสะดวก ทั้งยังมีเส้นทางรถไฟและแม่น้ำสุพรรณบุรีผ่านพื้นที่ชุมชน ทำให้สะดวกทั้งการคมนาคมทางน้ำและทางบก และในอนาคตเมื่อทางหลวงสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี เปิดให้รถยนต์สัญจรได้ ยิ่งทำให้ชุมชนเทศบาล เมืองสุพรรณบุรีได้เปรียบชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เพราะชุมชนเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีจะกลายเป็นชุมทาง การเดินทางที่สำคัญในจังหวัดและภูมิภาคใกล้เคียง ส่วนชุมชนเทศบาลตำบลสองพี่น้อง มี ที่ตั้งชุมชนแยกมาจากถนนสายประธาน จึงทำให้เสียเปรียบในลักษณะของความเป็นชุมทางเดินทาง และถนนสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ก็มีแนวถนนที่ห่างจากชุมชนค่อนข้างมาก ส่วนทางรถไฟและการ

ตารางที่ 3.12 จำนวนเที่ยวเรือเดินทางไกลที่ผ่าน อ.เมืองสุพรรณบุรี และ อ.สองพี่น้อง
พ.ศ. 2513 จำแนกตามชนิดของเรือ

ประเภทของเรือ (1)	จำนวนเป็นเที่ยว		ผลต่างเป็นเที่ยว (2) - (3)	
	อ.เมือง	อ.สองพี่น้อง	เที่ยว	%
	(2)	(3)	(4)	(5)
ไม่มีเครื่อง	13,147	16,951	-3,804	-28.9
เครื่องกลางลำ	4,153	7,509	-3,356	-80.8
หางยาว	149	378	- 229	-153.6
รวม	17,449	24,997	-7,548	- 43.2

ตารางที่ 3.13 จำนวนเที่ยวเรือเดินทางในท้องถิ่น (ภายในจังหวัดสุพรรณบุรี) ที่ผ่าน อ.เมือง
สุพรรณบุรี และ อ.สองพี่น้อง พ.ศ. 2513 จำแนกตามชนิดของเรือ

ประเภทของเรือ (1)	จำนวนเป็นเที่ยว		ผลต่างเป็นเที่ยว (2) - (3)	
	อ.เมือง	อ.สองพี่น้อง	เที่ยว	%
	(2)	(3)	(4)	(5)
ไม่มีเครื่อง	527	697	- 170	- 32.2
เครื่องกลางลำ	10,866	209	10,567	97.2
หางยาว	25,527	24,342	1,185	4.6
รวม	36,920	25,248	11,672	31.6

ตารางที่ 3.14 จำนวนเที่ยวเรือเดินทางไกลที่ผ่าน อ.เมืองสุพรรณบุรี และ อ.สองพี่น้อง
พ.ศ. 2513 จำแนกตามจังหวัดต้นทาง-ปลายทาง

จังหวัดต้นทาง	อ.เมือง	อ.สองพี่น้อง	ผลต่าง (เที่ยว) (2) - (3)	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
นครสวรรค์	229	10	219	95.5
ชัยนาท	70	60	10	14.2
อยุธยา	777	299	478	61.5
ปทุมธานี	129	40	89	68.9
พระนครศรี บุรี	1,224	1,802	-578	-47.2
อุทัยธานี	50	169	-119	-238.0
นครปฐม	30	10	20	66.6
สมุทรสาคร	1,792	5,358	-3,566	-198.9
สมุทรสงคราม	667	1,404	- 737	-110.4
ราชบุรี	70	348	- 278	-397.1
อื่น ๆ	388	776	- 388	-100.0
	20	60	- 40	-200.0
รวม	5,446	10,336	-4,890	89.7

ตารางที่ 3.15 อัตราการบรรทุกสินค้าต่อเที่ยวลำของเรือเดินทางไกล ณ อ.เมืองสุพรรณบุรี
และ อ.สองพี่น้อง พ.ศ.2513 (จำนวนเป็นตัน)

อ.เมือง		อ.สองพี่น้อง		ผลต่าง (1)-(3)		ผลต่าง (2)-(4)	
ขาเข้า	ขาออก	ขาเข้า	ขาออก	ตัน	%ของผล	ตัน	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
4.7	13.7	2.3	8.9	2.4	51.0	4.8	35.0

4.4 ลักษณะทั่วไปของชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรีมีชุมชนที่เป็นเทศบาลอยู่ 2 ชุมชน คือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และเทศบาลตำบลสองพี่น้อง และมีชุมชนสุขาภิบาลอีกกรม 17 แห่ง (ดูตารางที่ 3.9) จากสถิติปี พ.ศ. 2521 เทศบาลทั้งสองแห่งของจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเทศบาลอยู่ในขั้นที่ 3 คือ มีรายได้ระหว่าง 5-10 ล้านบาท¹ (โดยเปรียบเทียบ 4 ปี พ.ศ. 2518-2521) มีประชากรในเขตเทศบาลทั้งสองแห่งรวมกัน 32,581 คน คิดเป็นร้อยละ 4.79 ของประชากรทั้งจังหวัด มีพื้นที่รวมกัน 19.413 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ความหนาแน่นเฉลี่ยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี 2,444 คนต่อ ตร.กม. เทศบาลตำบลสองพี่น้อง 1,015 คนต่อ ตร.กม. เฉลี่ยรายได้ของเทศบาลต่อหัวประชากรในพื้นที่ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีมีรายได้ 628 บาทต่อหัวประชากร เทศบาลตำบลสองพี่น้องมีรายได้ 1,011 บาท ต่อหัวประชากร

สำหรับสุขาภิบาล 17 แห่งในจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่รวมกันได้ประมาณ 133.47 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 2.40 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยมีพื้นที่สุขาภิบาลตั้งแต่ 1.03 ตร.กม. จนถึง 30.0 ตร.กม. มีประชากรรวมกันประมาณ 101,378 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยมีประชากรสูงสุดในเขตสุขาภิบาลสามชุก 16,319 คน และมีประชากรต่ำสุดในเขตสุขาภิบาลโคกคราม 1,533 คน ความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่แตกต่างกันไป โดยมีความหนาแน่นน้อยที่สุด 132 คน ต่อ ตร.กม. ในเขตสุขาภิบาลสระกระโจม และสุขาภิบาลเขาพระ มีความหนาแน่นมากที่สุดถึง 9,162 คนต่อ ตร.กม. ส่วนรายได้ของสุขาภิบาลแตกต่างกันไปตั้งแต่

¹ เทศบาลขั้นที่ 1 มีรายได้เกินกว่า 20 ล้านบาท

² เทศบาลขั้นที่ 2 มีรายได้ระหว่าง 10-20 ล้านบาท

³ เทศบาลขั้นที่ 3 มีรายได้ระหว่าง 5-10 ล้านบาท

⁴ เทศบาลขั้นที่ 4 มีรายได้ต่ำกว่า 5 ล้านบาท

3 แล่นบาทเศษ ไปจนถึง 2 ล้านบาทเศษ ผู้ข้าราชการ มีรายได้สูงสุด คือ ผู้ข้าราชการอุทอง มีรายได้ 2,026,687 บาท และผู้ข้าราชการสระกระโจม มีรายได้น้อยที่สุด 364,450 บาท แต่เมื่อพิจารณา รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรในเขตผู้ข้าราชการต่างๆ ผู้ข้าราชการโคกครามจะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร สูงสุด 358 บาทต่อคน และผู้ขารึาภิบาลบางบัวมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรน้อยที่สุด 81 บาทต่อคน (ดูตารางที่ 3.16)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของเทศบาลและผู้ขารึาภิบาลของจังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วง 10 ปี คือ ปี พ.ศ. 2512 ถึงปี พ.ศ. 2521 (ดูตารางที่ 3.17) ผู้ขารึาภิบาลส่วนใหญ่และ เทศบาลอีก 2 แห่งมีประชากรเพิ่มขึ้น ผู้ขารึาภิบาลที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากจนน่าสังเกตคือ ผู้ขารึาภิบาลอุทอง เพิ่มถึงร้อยละ 203 ของ ปี พ.ศ. 2512 และเพิ่มถึงร้อยละ 40 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นของประชากรเพิ่มจาก 2,367 คนต่อ ตร.กม. เป็น 7,176 คนต่อ ตร.กม. และผู้ขารึาภิบาลเขาพระ ในเขตอำเภอดำเนินบางนางบัว ในปี พ.ศ. 2521 เพิ่มเป็นร้อยละ 97 ของปี พ.ศ. 2512 และเป็นร้อยละ 20 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่เพิ่มจาก 4,631 คนต่อ ตร.กม. เป็น 9,162 คนต่อ ตร.กม. ซึ่งเป็นจำนวนที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดในปี พ.ศ. 2521 ส่วนผู้ขารึาภิบาลอื่นก็เพิ่มตั้งแต่ร้อยละ 1.8 ไปจนถึงร้อยละ 10 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังมีผู้ขารึาภิบาลที่มีประชากรลดลงอีก 3 ผู้ขารึาภิบาล คือ ผู้ขารึาภิบาลบางปลาม้า ลดลงร้อยละ 27 จากจำนวนประชากรในปี 2512 หรือร้อยละ 4 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่นของ ประชากรลดลงจาก 680 คนต่อ ตร.กม. เหลือ 490 คนต่อ ตร.กม. ผู้ขารึาภิบาลโคกคราม ลดลง ร้อยละ 25 จากจำนวนประชากรในปี 2512 หรือร้อยละ 2 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง ความ หนาแน่นของประชากรลดลงจาก 1,988 คนต่อ ตร.กม. เหลือ 1,488 คนต่อ ตร.กม. ข้อที่น่า สังเกตของผู้ขารึาภิบาลทั้งสองแห่งนี้คือ จะอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีประชากรลดลงมาก (แผนที่ 3.12) โดยเฉพาะตำบลบางปลาม้า เป็นพื้นที่ที่มีประชากรลดลงค่อนข้างมากตำบลหนึ่ง ส่วนอีกผู้ขารึาภิบาล ที่ประชากรลดลงคือ ผู้ขารึาภิบาลดอนเจดีย์ ลดลงร้อยละ 37 ของจำนวนประชากรในปี 2512 คิดเป็นร้อยละ 0.2 จากยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่นของประชากรลดลงจาก

ส่วนเทศบาลทั้ง 2 แห่งที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นคือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 จากปี พ.ศ. 2512 และเทศบาลตำบลสองพี่น้องเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 จากปี พ.ศ. 2512 และเมื่อคิดจากยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีจะเพิ่มร้อยละ 84 และเทศบาลตำบลสองพี่น้องจะเพิ่มร้อยละ 16 ส่วนความหนาแน่นของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีเพิ่มจาก 2,120 คนต่อ ตร.กม. เป็น 2,444 คนต่อ ตร.กม. เทศบาลตำบลสองพี่น้องเพิ่มจาก 962 คนต่อ ตร.กม. เป็น 1,025 คนต่อ ตร.กม.

การคมนาคมเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความเจริญและการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ สำหรับจังหวัดสุพรรณบุรีหากพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งของลุ่มชาภิบาลต่าง ๆ ในพื้นที่กับระบบการคมนาคมแล้ว จะเห็นว่าลุ่มชาภิบาลที่อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ เช่น ลุ่มชาภิบาลดอนเจดีย์ ลุ่มชาภิบาลสระกระโจม ค่อนข้างจะเสียเปรียบ เพราะมีเส้นทางคมนาคมน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะลุ่มชาภิบาลที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสุพรรณบุรี สามารถใช้เส้นทางน้ำติดต่อได้เพิ่มขึ้น และยังมีสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์กว่าบริเวณอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ประชากรของลุ่มชาภิบาลดอนเจดีย์ ในช่วงปี 2512-2521 ลดลง และถ้าจะพิจารณาถึงลุ่มชาภิบาลที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงสุดคือ อู่ทอง และเขาพระ ก็เห็นว่าลุ่มชาภิบาลอู่ทองนอกจากจะมีรายได้ของลุ่มชาภิบาลสูงสุดแล้ว ยังมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ที่เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของประเทศและเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของจังหวัดได้อย่างสะดวก กับสามารถที่จะติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรีได้ค่อนข้างสะดวก ส่วนลุ่มชาภิบาลเขาพระ เป็นลุ่มชาภิบาลที่อยู่เหนือสุดของจังหวัด ก็มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก สามารถที่จะติดต่อกับจังหวัดอ่างทองได้โดยสะดวก อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ บริเวณอู่ทองรอบกษัตริย์วงศ์ได้ไม่มีชุมชนอื่นใดที่เป็นชุมชนลุ่มชาภิบาลหรือเทศบาลอยู่ใกล้เคียง ซึ่งอาจทำให้ลุ่มชาภิบาลเขาพระเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ในแถบนี้ มีอิทธิพลที่จะดึงดูดทรัพยากรบางอย่างเช่น ประชากรและรายได้ เป็นต้น

สำหรับที่ตั้งของเทศบาลตำบลสองพี่น้อง เป็นชุมชนที่มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางน้ำ แต่โดยลักษณะของที่ตั้ง เป็นชุมชนที่อยู่แยกมาตั้งอยู่ใต้สุดของจังหวัด จึงมีใช้

สุพรรณบุรี จะเป็นชุมชนที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกของจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงอย่าง
 แน่นนอน ปัจจุบันมีถนนติดต่อกับส่วนอื่นๆ ของจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงค่อนข้างสะดวก พร้อมทั้ง
 ยังสามารถเดินทางด้วยรถไฟหรือ เรือได้โดยสะดวกอีกด้วย ในอนาคตเมื่อทางหลวงสายบางบัวทอง
 -สุพรรณบุรี สร้างเสร็จก็ยังสามารถที่จะย่นระยะการเดินทางจากกรุงเทพมหานครได้มาก และยังทำให้
 การติดต่อระหว่างสุพรรณบุรีกับจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดใกล้เคียงเป็นไปได้อย่างสะดวกเพราะฉะนั้น
 เทศบาลเมืองสุพรรณบุรีนอกจากจะเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดแล้ว ก็คาดว่าจะเป็นอย่าง
 กลางการคมนาคมที่มีความสำคัญมากที่สุดของจังหวัดเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเทศบาลตำบลสองพี่น้อง
 แม้จะมีฐานะเป็นเพียงเทศบาลตำบล แต่เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดจะเห็นว่าเป็นชุมชนที่มีรายได้
 สูง และมีจำนวนประชากรค่อนข้างมาก จึงเป็นชุมชนที่มีระดับการพัฒนาและความ เป็นศูนย์กลางอยู่ใน
 อันดับสองรองลงมาจากเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ทั้งยังมีรูปแบบความเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
 ตัวที่น่าสนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.16 ข้อมูลสรุปของเทศบาลและสุขาภิบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี ปี พ.ศ. 2521

ลำดับที่	สุขาภิบาล	อำเภอ	พื้นที่ (กม) ²	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น คน/กม ²	รายได้ (บาท)	รายได้เฉลี่ย คน/บาท
1	2	3	4	5	6	7	8
1	โพธิ์พระยา	เมือง	5.64	3,983	706.2	541,196	135.88
2	ส่วนแตง	เมือง	8.75	5,980	683.4	1,892,045	316.40
3	ท่าเสด็จ	เมือง	30.00	11,010	367.0	922,047	83.75
4	เขาพระ	เดิมบางนางบวช	1.08	9,895	9,162.0	1,379,374	139.40
5	นางบวช	เดิมบางนางบวช	15.55	6,652	427.8	544,176	81.81
6	สรพยาโยม	อู่ทอง	4.00	4,750	1,187.5	621,011	130.74
7	อู่ทอง	อู่ทอง	2.00	14,353	7,176.5	2,026,687	141.20
8	โคกคราม	บางปลาม้า	1.03	1,533	1,488.3	550,026	358.79
9	บางปลาม้า	บางปลาม้า	5.00	2,450	490.0	530,296	216.45
10	บ้านแหลม	บางปลาม้า	2.30	2,265	984.8	452,337	199.71
11	ไม้คางคิน	บางปลาม้า	6.92	2,009	290.3	532,201	264.91
12	สามชุก	สามชุก	18.00	16,319	906.6	1,553,441	95.19
13	หนองหญ้าไทร	สามชุก	2.00	4,622	2,311.0	408,162	88.31
14	ดอนเจดีย์	ดอนเจดีย์	3.50	2,745	784.3	572,249	208.47
15	สระกระโจม	ดอนเจดีย์	21.00	2,773	132.0	364,450	131.43
16	ศรีประจันต์	ศรีประจันต์	3.70	7,575	2,047.3	844,044	111.42
17	ทุ่งคอก	สองพี่น้อง	3.00	2,464	821.3	597,134	242.34

1	2	3	4	5	6	7	8
	รวมลุ่มชาภิบาล		133.47	101,378	759.6	14,330,876	141.36
1	ท. เมืองสุพรรณบุรี	เมือง	9.013	22,024	2,443.5	13,850,140	628.86
2	ท. ตำบลสองพี่น้อง	สองพี่น้อง	10.40	10,557	1,015.0	10,674,757	1,011.15
	รวมเทศบาล		19,413	32,581	1,678.3	24,524,897	752.73

ที่มา : สถิติท้องถิ่น พ.ศ. 2521 กรมการปกครอง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17 การเปลี่ยนแปลงประชากรและความหนาแน่นของประชากรในเขตลูฮายิบาลและเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี
ระหว่าง พ.ศ. 2512 - 2521 (10 ปี)

ขำภิบำล	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร			ความหนาแน่น คน/กม ²	
		พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2521	จำนวนเต็ม 2521-2512	% ของ 2512 (5 เป็น% ของ (3)	% ของยอดรวม การเปลี่ยนแปลง	2512	2521
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
พรีพระยา	เมือง	3,571	3,983	412	11.5	1.7	633	706
วณแดง	เมือง	4,543	5,980	1,437	31.6	6.1	519	683
งเล็ดิจ	เมือง	8,542	11,010	2,468	28.9	10.3	284	367
ขำพระ	เดิมบางนางบวช	5,002	9,895	4,893	97.8	20.5	4,631	9,162
างบวช*	เดิมบางนางบวช	-	6,652	-	-	-	-	427
ระย่ำยโล่ม	อู่ทอง	3,854	4,750	896	23.2	3.8	963	1,187
ทอง	อู่ทอง	4,735	14,353	9,618	203.1	40.3	2,367	7,176
คคกรรม	บางปลำมำ	2,048	1,533	- 515	-25.1	-2.2	1,988	1,488
างปลำมำ	บางปลำมำ	3,402	2,450	- 952	-27.9	-4.0	680	490
บ้านแหลม	บางปลำมำ	1,841	2,265	424	23.0	1.8	800	984
ไผ่ทองดิน*	บางปลำมำ	-	2,009	-	-	-	-	290
ล่ำมชุก	ล่ำมชุก	14,617	16,319	1,702	11.6	7.1	812	906
หนองหญ้าไทร	ล่ำมชุก	2,711	4,622	1,911	70.5	8.0	1,355	2,311
ดอนเจดีย์	ดอนเจดีย์	2,782	2,745	- 37	-1.3	-0.2	794	784
ลระกระโจม*	ดอนเจดีย์	-	2,773	-	-	-	-	132
ครีประสันต์	ครีประสันต์	6,379	7,575	1,196	18.7	5.0	1,724	2,047
ทุ่งคอก	ล่องพิน้อง	2,030	2,464	434	21.4	1.8	676	821

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
ท.เมืองสุพรรณบุรี	เมือง	19,148	22,024	2,876	15.1	84.1	2,120	2,444
ท.ตำบลสองพี่น้อง	สองพี่น้อง	10,012	10,557	545	5.4	15.9	962	1,015
รวมเทศบาล		29,160	32,581	3,421	11.7	100.0	1,502	1,678

ที่มา : ตารางที่ 3.16 และข้อมูลทางสถิติของเทศบาลและสุขาภิบาล พ.ศ. 2512 ของสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 โรงพิมพ์คุรุสภา 2515

*ไม่มีข้อมูล จึงไม่ได้เอารายการมารวมในปี 2521

ศูนย์วิทยพัชยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากพิจารณาจุดที่ตั้งของชุมชนกับ เส้นทางคมนาคมทางบกแล้ว จุดที่ตั้งของชุมชนกับเส้นทางคมนาคมทางน้ำ ซึ่งเป็น เส้นทางคมนาคมหลักในอดีตของชุมชนริมน้ำก็เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงและเปรียบเทียบ เพื่อจะได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ บริเวณที่นำมาพิจารณาเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนระดับเทศบาลบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน หรือบริเวณใกล้เคียงที่มีเส้นทางคมนาคมทางน้ำเชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีนและสามารถใช้การสัญจรทางน้ำได้โดยสะดวก ประกอบด้วยเทศบาลตำบลวัดสิงห์ และเทศบาลเมืองชัยนาทในจังหวัดชัยนาท ตั้งอยู่ทางตอนบนของลุ่มน้ำท่าจีน เทศบาลตำบลกระทุ่มแบนและเทศบาลเมืองสมุทรสาคร ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งอยู่ทางตอนล่างของลุ่มแม่น้ำท่าจีน กับเป็นบริเวณที่แม่น้ำท่าจีนไหลลงสู่ทะเล ส่วนทางตอนกลางของลุ่มน้ำมีเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี กับเทศบาลตำบลสองพี่น้อง

ในช่วง พ.ศ. 2512-2521 การขยายตัวทางพื้นที่ของเทศบาลต่างๆ ในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน: ยกเว้นเทศบาลเมืองสมุทรสาคร ที่ขยายพื้นที่ของเทศบาลจาก 5.93 ตร.กม. เป็น 8.00 ตร.กม. เทศบาลอื่นๆ มีพื้นที่คงเดิม โดยมีเทศบาลตำบลสองพี่น้องและเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งมีพื้นที่ 10.40 ตร.กม. และ 9.013 ตร.กม. ตามลำดับ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 1 และ 2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจะเห็นได้ชัดว่าเทศบาลทางตอนล่างของลุ่มน้ำ มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงกว่าเทศบาลอื่นๆ ในลุ่มน้ำเดียวกัน โดยมีเปอร์เซ็นต์การเพิ่มสูงสุดที่เทศบาลเมืองสมุทรสาคร ประมาณร้อยละ 23.8 และเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน ประมาณร้อยละ 23.5 ในขณะที่เทศบาลตำบลวัดสิงห์ ที่ตั้งอยู่ทางตอนบนของลุ่มน้ำ กลับมีประชากรลดลงประมาณร้อยละ 4.3 ส่วนเทศบาลเมืองชัยนาท ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง มีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 18.9 คาดว่าอิทธิพลความเป็นศูนย์กลางของจังหวัดของเทศบาลเมืองชัยนาท ทำให้ระดับการพัฒนาของพื้นที่มีมากกว่าพื้นที่อื่นของจังหวัด จึงมีส่วนดึงดูดให้ประชากรในบริเวณใกล้เคียงอพยพเข้ามายังพื้นที่ซึ่งอาจรวมถึงประชากรในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ด้วย ส่วนทางตอนกลางของลุ่มน้ำเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี มีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15.1 และเทศบาลตำบลสองพี่น้อง มีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5.4 เมื่อพิจารณาถึงสภาพที่ตั้งของเทศบาลต่างๆ จะเห็นได้ว่าเทศบาลที่ตั้งอยู่บริเวณตอนล่างของลุ่มน้ำท่าจีนค่อนข้างจะได้เปรียบ เนื่องจากเป็นบริเวณที่แม่น้ำท่าจีนไหลลงสู่ทะเล ฉะนั้นบริเวณลุ่มน้ำ

สมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพการประมงค่อนข้างมาก อีกประการหนึ่งก็คือบริเวณทางตอนล่างของลุ่มน้ำท่าจีน มีการคมนาคมทางบกค่อนข้างสะดวกมากกว่าบริเวณอื่นของลุ่มน้ำเดียวกัน กับเป็นเทศบาลที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด การเดินทางติดต่อกับกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วกว่าชุมชนเทศบาลอื่นในลุ่มน้ำเดียวกัน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงคาดว่ามีส่วนโน้มน้าวให้ประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าเทศบาลอื่นๆ ในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน ส่วนความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ พื้นที่เทศบาลทางตอนล่างของลุ่มน้ำก็มีความหนาแน่นมากกว่าเทศบาลอื่นๆ โดยเฉพาะเทศบาลเมืองสมุทรสาคร มีอัตราการความหนาแน่นเพิ่มขึ้นสูงมาก มีความหนาแน่นเพิ่มจากปี 2512 (ใช้พื้นที่ 8.00 ตร.กม.) 4,146 คนต่อ ตร.กม. เป็น 7,871 คนต่อ ตร.กม. รองลงมาก็เป็นเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน เพิ่มจากปี 2512 4,145 คนต่อ ตร.กม. เป็น 5,120 คนต่อ ตร.กม. ในปี 2521 ส่วนเทศบาลอื่นที่มีอัตราการเพิ่มความหนาแน่นของประชากรเพิ่มในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นเทศบาลตำบลวัดสิงห์ที่มีความหนาแน่นของประชากรลดลงจาก 2,158 คนต่อ ตร.กม. ในปี 2512 เหลือ 2,123 คนต่อ ตร.กม. ในปี 2521 (ดูรายละเอียดตารางที่ 3.18)

รายได้ของท้องถิ่นก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงงบประมาณและความสามารถในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ กับแสดงให้เห็นถึงเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของท้องถิ่นว่ามีสภาพดีขึ้นหรือเลวลง เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มของรายได้ของเทศบาลต่างๆ ในบริเวณลุ่มน้ำท่าจีนโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในช่วงปี 2512 ถึง 2521 เทศบาลตำบลสองพี่น้องมีอัตราการเพิ่มสูงที่สุดถึงร้อยละ 510 ต่ำสุดคือเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน เพิ่มร้อยละ 28.7 และเมื่อคิดเฉลี่ยรายได้ต่อหัวประชากรเทศบาลตำบลสองพี่น้องก็มีการเพิ่มเฉลี่ยสูงที่สุดเช่นกัน โดยปี 2512 มีรายได้เฉลี่ย 172 บาทต่อคน แต่ในปี 2521 เพิ่มขึ้นเป็น 1,011 บาทต่อคน รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรก็ต่ำสุดในปี 2521 คือเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน 320 บาทต่อคน แต่หากพิจารณาถึงจำนวนรายได้ ปี 2521 เทศบาลเมืองสมุทรสาครมีรายได้สูงที่สุด 17 ล้านบาทเศษ รองลงมาคือเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี 13 ล้าน

โดยสรุปจะเห็นว่าเทศบาลที่ตั้งอยู่ทางตอนล่างของแม่น้ำท่าจีน ได้เปรียบในด้านการคมนาคมทางบก สามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานครได้สะดวกกว่าเทศบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนอื่นๆ ของลุ่มน้ำท่าจีน โดยเฉพาะเทศบาลเมืองสมุทรสาคร เป็นจุดที่แม่น้ำท่าจีนไหลสู่ทะเลในอ่าวไทย ยังมีสภาพของที่ตั้งได้เปรียบมากขึ้น นอกจากจะสัญจรทางบกได้อย่างสะดวกแล้ว ก็ยังสามารถใช้เส้นทางน้ำได้อย่างกว้างขวาง ทั้งแม่น้ำท่าจีนและทะเล กับใช้ทะเลเป็นแหล่งขับปลา ทำให้ประชากรในพื้นที่มีอาชีพและรายได้เพิ่มมากขึ้น สำหรับชุมชนเทศบาลที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางและตอนบนของลุ่มน้ำท่าจีนมีสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกันคือ เป็นที่ราบลุ่ม อาศัยการเกษตรกรรมเป็นหลัก ฉะนั้นจึงมีข้อเสียเปรียบได้เปรียบไม่มากนัก เทศบาลใดที่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดก็จะเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างได้เปรียบ มีอัตราการเพิ่มของประชากรและความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่รวมทั้งรายได้จะมีจำนวนมากกว่าเทศบาลอื่นในจังหวัดเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.18 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรและความหนาแน่น ของเทศบาลบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน หรือบริเวณใกล้เคียง
พ.ศ. 2512 - 2521 (10 ปี)

เทศบาล	จังหวัด	พื้นที่ ตร.กม.	จำนวนประชากร (คน)		การเปลี่ยนแปลงประชากร		ความหนาแน่น คน/กม. ²	
			2512	2521	จำนวนเต็ม (5-4)	% ของ 5 เป็น% ของ 4	2512	2521
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. ตำบลวัดสิงห์	ชัยนาท	2.00	4,316	4,130	- 186	- 4.3	2,518	2,123.00
2. เมืองชัยนาท	ชัยนาท	6.06	11,574	13,764	2,190	18.9	1,910	2,271
3. เมืองสุพรรณบุรี	สุพรรณบุรี	9.01	19,148	22,024	2,876	15.1	2,125	2,444
4. ตำบลสองพี่น้อง	สุพรรณบุรี	10.40	10,148	10,557	545	5.4	962	1,015
5. ตำบลกระทุ่มแบน	สมุทรสาคร	2.18	9,017	11,136	2,119	23.5	4,145	5,120
6. เมืองสมุทรสาคร *	สมุทรสาคร	8.00 (5.93)	36,734	45,467	8,733	23.8	4,952 (6,194)	7,871

ที่มา : ปี 2512 การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ข้อมูลทางสถิติของเทศบาล พ.ศ. 2512 สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี 12 กันยายน 2515

ปี 2521 สถิติท้องถิ่น พ.ศ. 2521 กรมการปกครอง

* พื้นที่เทศบาลเดิม 5.93 ตร.กม. หลังปี 2512 ขยายเป็น 8.00 ตร.กม.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 รายได้และรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของเทศบาลบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน หรือบริเวณใกล้เคียง
พ.ศ. 2512-2521 (10 ปี)

เทศบาล	จังหวัด	รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน (บาท)		อัตราการเพิ่ม ของ 3 จาก 4 เป็น %	รายได้เฉลี่ย คน/บาท	
		พ.ศ. 2512	พ.ศ. 2521		- 2512	2521
1	2	3	4	5	6	7
1. ตำบลวัดสิงห์	ยี่นา	1,168,618	3,382,165	189.4	271	819
2. เมืองยี่นา	ยี่นา	1,748,213	7,608,877	335.2	151	553
3. เมืองสุพรรณบุรี	สุพรรณบุรี	6,867,165	13,850,140	101.7	359	629
4. ตำบลสองพี่น้อง	สุพรรณบุรี	1,749,473	10,674,757	510.2	172	1,011
5. ตำบลกระทุ่มแบน	สมุทรสาคร	2,765,240	3,558,355	28.7	307	320
6. เมืองสมุทรสาคร	สมุทรสาคร	4,503,003	17,773,370	294.7	123	391

ที่มา : ปี 2512 การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ข้อมูลทางสถิติของเทศบาล พ.ศ. 2512 สำนักวิจัย สถาบันวิจัย-

พัฒนาบริหารศาสตร์ โรงพิมพ์คุรุสภา 12 กันยายน 2515

ปี 2515 สถิติท้องถิ่น พ.ศ. 2521 กรมการปกครอง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย